

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. V. Matrimonium contractum metu, qui posset cadere in vitum constantem, ad eum finem injustè incusso, jus Ecclesiasticum declarat irritum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

174. Argumentum solvitur.

ille pati, & tanquam sic obligato, illi jus non afflisset, irritado tale Matrimonium. Hec ille. Sed rursus supponitur hic, de quo infra disputabitur, scilicet hoc Matrimonium validum esse ex natura rei, nisi jus Ecclesiasticum irritet; & gratis dicitur, illam coactionem justam & merito patiendam a contrahente; sicuti gratis hoc diceretur, si pater puellae bona fide minaretur mortem juveni, cum ea reperto, nisi eam duceret; constat siquidem illud Matrimonium nullum esse; quia licet illa coactio a peccato excusari possit respectu patris, qui putat, eam sibi esse licitam, eundem in re, & respectu patientis, injusta est.

Resp. Dicitur.

Respondet Dicastillo supra n. 102. disparitatem esse, quod actio seu coactio Judicis, juridice facta secundum allegata & probata, non reprobatur a jure, sed potius approbetur: in patre vero illam coactionem & metum, quem incutit, jus non approbat, sed potius reprobatur: quia vel non praesumit talem errorem, vel etiam si postea praesumatur vel probetur, non censetur jus velle illi errori assistere & favere; sed potius vim patienti, cum tamen actioni judicis assistat, eamque approbet.

175. Rejicitur.

Sed contra: ideo approbat actionem judicis, quia praesumit veritatem; quae proinde deficiente, etiam deficit approbatio, saltem pro foro conscientiae, in quo veritas praevalet praesumptioni; ut patet in exemplo posito de iis, qui in facie Ecclesiae contraxerunt Matrimonium cum impedimento occulto, quos ex praesumptione Ecclesia cogit ad Matrimonium consummandum; quorum tamen Matrimonium judicaretur invalidum hoc ipso, quod constaret in foro externo de impedimento; & ideo in foro conscientiae, ubi notum est impedimentum, minimè obligat illa coactio, seu sententia Judicis, quamvis eam jus approbet, quia lata secundum allegata & probata. Ergo similiter in nostro casu, quamvis jus approbet compulsionem judicis secundum allegata & probata iustam, approbet, inquam, pro foro externo; hinc tamen non sequitur, Matrimonium illud valere in foro interno, in quo constat injustitia, & in quo talis revera non est causa sui metus, quidquid sit de foro externo.

176. Quid si iudex secundum allegata & probata in iustis compellat.

Hinc etiam consequenter dico, tamen si iudex secundum allegata & probata in iustis compelleret; si tamen a parte rei compulsio iusta est, valeret Matrimonium in foro conscientiae; quia a parte rei nulla sit injuria. Sicuti si iudex secundum allegata & probata judicaret subesse impedimentum consanguinitatis, quamvis in foro externo non valeret Matrimonium, in foro tamen conscientiae valeret. Vel assignetur nobis ratio, quare potius sufficiat injuria in foro externo,

ut Matrimonium non valeat in foro interno, in quo non est injuria; quam consanguinitas in foro externo sufficit, ut non valeat Matrimonium in foro interno, in quo non est consanguinitas. Loquor de consanguinitate, quae solum dirimit ex jure Ecclesiastico. Itaque satis probabilis est sententia Pontii, quam magis approbandam dicit Averfa q. 4. sect. 4. in fine, & Diana par. 4. tract. 4. resoll. 33. vocat magis probabilem. Cui interim magis placet sententia Sanchii, consequenter dicit, si iudex cogat iustè secundum allegata & probata, tamen verè iustè, praedictum Matrimonium non valere; contraria scilicet ratione, quae reprobatur talem coactionem, quoniam contraria est legibus. Atque haec sufficienter metu iustè incusso, qui, ut ait Corduba, non irritat Matrimonium. Porro deinceps iustè incusso instituitur

CONCLUSIO V.

Matrimonium contractum metu, qui posset cadere in virum constantem, ad eum finem in iustè incusso, jus Ecclesiasticum declarat irritum.

Hic primò videndum est de illo qui secundum jura potest esse constantem virum; cap. Consultationem Sponsal. ibi: *Es si talis metus inconstantis, qui cadere potest in constantem, ut cap. Veniens, 15. cod. ibi: Nisi metus, qui posset in constantem virum cadere, non ponaverit.* Item cap. *Cum dilectus*, & quae vi & c. ibi: *Non obstante coactione, neque cruciatum corporis coniverit, & debuerat cadere in constantes.*

Accedat jus Civile ff. *Quod metus causa* l. 6. *Metum autem non vani hominis, sed merito & in homine constantissimo cadere, ad edictum pertinere dicemus.* Ubi ait bene Sanchez lib. 4. disp. 1. n. 9. cum Alsin. citat, superlativus accipitur pro palloso sensus sit: in virum constantem.

Appellatur etiam hic metus, iustè de Appellationibus, in principio: *Solum metus quò minus appellaveris re excusat* & c. magis probabilis, apud Goffredum sum. tit. de appellat. quae vi, n. 2. Angel. verb. *Metus*, n. 1. & Sanch. vest. cod. q. 1. Solet denique à Theologis communiter vocari, metus gravis, cui opponitur metus levis seu vanus, aut vani hominis, ut quo l. 6. ff. *Quod metus causa*. *Metum autem non vani hominis* & c. Sic metui iusto, opponitur injustus; metui probabili, improbabili

lis; & metui cadenti in constantem virum, metus cadens solum in inconstantem.

Quæris rationem horum omnium nominum? Appellatur gravis; quia est de gravi aliquo damno. Iustus autem & probabilis dicitur; quia leges sic operantem, iuste & probabiliter excusant. Dicitur etiam cadens in constantem virum; quia fortitudini & constantiæ non obstat, neque sic operans, censetur amittere constantiæ & fortitudinis laudem.

Ex quo patet à contrario sensu, metum levem & vanum esse eum, qui de levi malo non timendo habetur; diciturque iniustum & improbabilem, cadentemque in virum inconstantem; quia neque jura illum approbant; sed potius improbant; neque iuste admittendum censent, sed iniustum putant; & operantem ex illo, judicant inconstantem.

Sed hic nondum finis; nam secundum Sanchez suprâ n. 10. quinque desiderantur conditiones, ut metus cadat in virum constantem. Prima est, ut malum, quod timetur, grave sit; nam idè dicitur gravis, ut suprâ notavimus. Et quamvis in eo omnes convenient, tamen disputatur inter aliquos, an magnitudo hæc mali attendatur simpliciter ex qualitate ipsius mali in se considerati, ita ut sufficiat in se esse grave malum, an potius comparative ad minus malum, id est, dubitatur; an qui eligit majus malum, causâ vitandi minoris, ut si eligat peccatum, ad declinandam infamiam, vel bonorum jacturam aut mortem, censetur moveri metu cadente in constantem virum.

Et quidem communis sententia Doctorum (ut eam vocat Dicastillo disp. 3. n. 7.) videtur negare. Doctor Angelicus in supplem. q. 47. a. 2. in corp. sic ait: Respondeo dicendum, quod cadere metum in constantem, & metu cogi sumitur multipliciter: cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit, quod alias non vellet, ad evitandum id, quod timet: in hoc autem constantis ab inconstanti distinguitur quantum ad duo. Primum, quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia constantis sequitur rationem rectam, per quam scit, quid pro quo dimittendum sit, vel faciendum: semper autem minus malum, seu majus bonum eligendum est: & idèo constantis ad minus malum sustinendum cogitur, metu majoris mali: non autem cogitur ad majus malum, ut vitet minus malum: sed inconstans cogitur ad majus malum, propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ.

His consonat Doctor Seraphicus 4. dist. 29. q. 1. n. 9. Ad illud, inquit, quod obijciatur de eo, qui negat Christum timore, dicendum; quod facilis est peccare, quam benefacere. Unde plura exiguntur ad construendum bonum, quam

ad faciendum malum. Præterea, nullus timor respectu peccati perpetrandi potest, nec debet cadere rationabiliter in virum constantem, sed respectu alicujus rei faciendæ, quæ non est nostræ salutis contraria; sicut vir constantis rationabiliter prius deberet permittere se interfici, quam Deum negare. Sed irrationabiliter ageret, si dimitteret se interfici, antequam in aliquid indifferens consentiret. Matrimonium autem non est de his, quæ sunt salutis contraria, vel contra salutem; & sic patet, quomodo intelligitur de metu, qui potest cadere in constantem virum.

Rogas à me; quid Doctor Subtilis de hac re sentiat? Accipe ejus verba ex 4. dist. 29. q. un. num. 6. Potest ergo habens voluntatem cogi ad aliquam passionem, ut potè ligatus hic cogitur remanere, vel ad aliquam actionem instrumentalem, quæ tamen non est actio sua, utputà, si aliquis manu mea percutiat, ita posset facere manu ereda; sed ad actionem voluntatis elicitam vel imperatam, quæ proprie est actio humana, non potest cogi, nisi secundum quid, metu scilicet majoris mali, quam sit ille actus: & est ista coactio possibilis in homine virtuoso, quando non levi estimatione, sed certitudinaliter, saltem certitudine sufficienti in actibus humanis, scit malum sibi inferendum, quod majus est inconveniens sibi, quam actum istum displicentem elidere: & potest bene esse, quod secundum rectam rationem sit sibi majus inconveniens, utpotè mors, vel sustinere carcerem, vel captivitatem, mutilationem enormem, stuprum & similia mala. Cum ergo iste sit dominus voluntatis suæ, potest & velle aliquid, quod alias nollit, & imperare actum alias nolitum, antequam incurrat ista mala, & hoc secundum rectam rationem, unde talis metus dicitur posse cadere in constantem virum, sed nullus metus potest inducere aliquem ad peccatum mortale secundum rectam rationem, quia non potest esse majus malum, quod imminet, quam sit istud peccatum: quia nulla pœna solum, peior est, quam culpa mortalis.

Et ead. q. num. 3. sic scribit: Idem etiam posset probari de licito & illicito, quia metus non potest inducere aliquem ad aliquid, nisi sit licitum: quia magis necessarium est vitare illicitum, quam fugere pœnam; siquidem plus à causa superiori determinatur aliquis ad fugiendum illicitum, quam ad pœnam cavendam; quia Deus per affectionem justitiæ retrahit hominem à illicito: affectio autem commode inclinat ad pœnam vitandam.

Videntur ergo hi DD. (& plures Alii, quos citat Sanchez suprâ di. p. 2. num. 1.) requirere electionem minoris mali ad hoc, ut metus possit cadere in virum constantem; adeoque secundum ipsos, qui eligeret peccatum mortale metu mortis, non ageret

181. Quid sentiat Doct. Subtilis.

Voluntas non potest violentari.

Quæ mala causam metum viri constantis.

182.

Sánchez.

constanter, & per consequens talis metus non irritaret Matrimonium. Et quamvis aliqui (inquit Sanchez supra) velint explicare hos DD. ut intelligant hanc conditionem eligendi minus malum, requiri, ut metus à culpa excuset, non tamen ut sufficiens sit ad rescindendos contractus: sed hæc oppositio contra eorum mentem manifestè est: nam de metu ad rescindendos contractus & Matrimonium, sermonem faciunt, & jacto hoc fundamento, requiri ad rationem metus viri constantis, eligi minus malum, statim, nullâ mentione factâ alterius metus, statuunt, metum gravem annullare Matrimonium. Hæc ille.

Quid si eligeret peccatum veniale.

Qui ibidem num. 2. ait: Verius est, tenendo prædictam sententiam, idem esse de peccato veniali; quamvis enim constantiæ virtutem non amittat, succumbens tali metui; at in quantum succumbit tali metui, non est constans, sed inconstanter agit. Item; quia negari nequit, hunc eligere majus malum ad vitandum minus: cum minimum veniale, malitiâ excedat quodcumque pœnæ malum. Undè pro tuenda vita propria, vel alterius, mentiendum non esse, docet Augustinus in 5. Psalm. ad vers. *Perdes omnes qui loquuntur*, & refertur 22. quæst. 2. cap. 14. quod sic incipit: *Ne quis arbitretur, perfectum & spiritalem hominem pro ista temporali vita, in cuius morte non occiditur sive sua, sive alterius anima, debere mentiri.*

183. Sententia Sanchez, sufficere ad rescissionem Matr. timorem gravem mali ex parte objecti.

Et quamvis Scotus primo loco solum loquatur de peccato mortali, equidem posteriori loquitur generaliter & indistinctè, ut patet ex verbis supra relatis. Ut etiam indistinctè loquuntur D. Bonaventura, & D. Thomas. Imò hic supra ad 4. expressè dicit, *Quod constans non cogitur ad mentiendum.* Et hæc sententia (inquit Sanchez supra n. 2. in fine) est satis probabilis.

Probatur.

Ipsè autem adhæret sententiæ oppositæ, quæ ait, requiri electionem minoris mali, ut ex parte subjecti dicatur metus cadens in virum constantem, id est, ad hunc effectum, ut timens constanter agat, culpæque immunis sit; verum id non requiri, ut dicatur cadere in constantem virum, quoad rescissionem Matrimonii, & cæterorum contractuum; sed ad id satis esse, si timor ipse ex parte objecti sit cadens in virum constantem, quia est timor malignus, quod ex se virum constantem movere poterat.

Probat autem hanc sententiam Sanchez, quia, inquit, jura idè annullant Matrimonium, & concedunt rescissionem cæterorum contractuum, quando metus gravis intercedit, quia is metus liberum consensum impedit, & injuriam irrogat, ut con-

stat ex cap. *Cum locum*, de Sponsal. ibi: *Cum locum non habeat consensus; ubi metus intercedit.... Matrimonium autem solo consensu contrahitur.* l. *Continet*, ff. *Quod metus causa*, ibi: *Et si quis vi compulsus aliqua faciat, per hoc edictum restituitur, sed vim accipimus atrocem, & eam, quæ adversus bonos morum fiat.* Ubi Gloss. verb. *Atracem*, inquit: *in qua inest dolus.* Sed quando incutitur timor mali gravis, non minus impedit libertatem consensûs, nec minus injuriolus est, sed cogat eligere minus, sive majus malum, ergo utroque modo sufficit ad contractus rescissionem.

Et confirmatur; quia dum Ecclesia irritat Matrimonium, gravi metu contractum non attendit ad privatum contrahentem bonum, sed tantum ne faveat injuriosè consensum extorquenti, & ne Matrimonium coacta infelices exitus habeant, ut contra dicto cap. *Cum locum*. Quæ ratio quælibet cum habet, sive ob metum eligatur majus, sive minus malum. Hactenus Sanchez, citans pro ea sententia plures Auctores. Et subdit: Qui dicunt Matrimonium metu contractum, eodemque consummatum, esse irritum, tenentur idem dicere: alius timor ille non caderet in virum constantem, & ita spontanea esset copula, ratiocaretur Matrimonium. Sic ille.

Nunquid audiendus? Attendite. Si copula, dicit aliquis, ratiocaretur Matrimonium; ergo prudenter posset eligi evitandam mortem; quia neque eligitur evitandum mortale, neque veniale, sed solum minus malum; sicuti Matrimonium, quod ex eodem metu eligitur, sicuti Matrimonium; ergo metus ille irritat Matrimonium, quod alio signo externo contrahitur, & Matrimonium, quod copulâ carnali contrahitur.

Porro ad probationem & confirmationem respondetur: Leges velle subtrahere homini constanti; nam requiritur metus, qui cadere possit in virum constantem, ut cogere virum constantem; jam autem supra vidimus ex Doctore Angelico, Synchronico, & Subtili, vir constantem cogitur ad majus malum propter metum minoris mali; & idè talis metus non irritat libertatem consensûs, sicuti metus minoris mali. Ecclesia itaque irritans Matrimonium, aut saltem declarans irritum Matrimonium, metu extortum, sic attendit, ne faveat injuriosè consensum extorquenti, & ne Matrimonia coacta infelices exitus habeant, inquam, attendit ad illa, ut tamen etiam attendit ad virtutem constantiæ, ne vir constantis secundum mores, id est, eligens licetum

dum rectam rationem minus malum, inde aliquid acciperet detrimenti.

Profecto qui secundum mores inconstanter agit, & qui sic operatur, ut merito censetur amittere constantiam & fortitudinis laudem, nullum meretur favorem, & sibi ipsi imputare debet, si inde accipiat aliquid detrimenti. Neque usquam leges distinguunt inter constantiam secundum mores; sive constantiam ex parte subjecti, patientis metum, & inter constantiam ex parte objecti; quasi hanc solum consideraverint, & non simul illam.

Dices: Leges in universum irritant contractum Matrimonii, ex metu gravi initum, cum tamen difficile sit, non intervenire mendacium in contrahente Matrimonio, per metum, dum is, qui timet, conatur decipere extorquentem consensum, & una cum verbis habet animum non adimplendi. Quod quidem verosimile est, praevidisse Ecclesiam, eoque non obstante, statuit, Matrimonium, alioquin contractus esse nullo. Signum ergo est, metum constantis viri considerasse tantum ex objecto.

Respondeo: valde facile est, non intervenire mendacium in contrahente Matrimonio per metum; neque enim intendit decipere; sed utitur jure suo, quod habet, exterius pronuntiandi verba Matrimonii & interius consentiendi quantum in ipso est. Audiamus Doctorem Subtilem supra num. 9. Et per hoc, inquit, possit responderi ad istud argumentum: ipse scit se non transferre corpus suum, quia non libere consentit, & signo exteriori ostendit se transferre: ergo mentitur. Respondeo: ostendit se transferre quantum in se est; sed scit, se non transferre, quia scit, hoc non ratificari a Superiori.

Si dicas (prosequitur Scotus) ergo ad hoc, quod non mentiat, oportet dicere: Accipio te in meam, si Dominus permiserit. Respondeo; ista conditio semper intelligitur, quantumcumque sit absoluta locutio; & isto modo debet intelligi absolute verbum ejus, Accipio te in meam, supple, quantum in me est, prae supposito violentia ista: et si Deus ratificaret, per talem consensum, qualem nunc habeo, traditionem corporis mei fieri, traderem tibi meum, & in tantum trado, quantum trado posse per talem consensum. Si ergo extorquens decipiatur sibi ipsi, vel ignorantiae suae imputare debet; potuit enim & debuit scire, talem consensum esse invalidum.

Hinc Averfa q. 4. sect. 3. §. In primis, putat, hanc diffinitionem seu quaestionem posse magis esse de nomine, quam de re. Et in re praesenti, inquit, est inutilis. Nam hic agimus, quando eligitur contractus Matrimonii, quem quis tanquam sibi malum & incommodum recusabat, ad evadendum aliud

malum: ubi contrahere tale Matrimonium potest fieri absque peccato. Sed hoc ipso, quod quis eligit sic contrahere ad evadendum aliud malum; jam majus reputat hoc aliud malum; quam sic contrahere Matrimonium. Haec ille.

Idem advertit Pontius supra c. 3. num. 3. dicens: Quod ad contractus attinet, non videtur esse locus praesenti quaestioni. Quivis enim contractus ex natura rei potest celebrari absque ullo peccato, etiam si metus gravis incutiat; accidentaleque est, si in eo interveniat peccatum ex fragilitate celebrantis. Unde non mirum, si leges, quae de contractibus loquuntur, tantum respiciant grave malum ex parte objecti, quia sine peccato possunt contractus ex se celebrari, etiam si ex metu sint. Haec ille.

Planè possunt, dicit quispiam, sine peccato celebrari, & ideo leges respiciunt grave malum, non tantum ex parte objecti, sed etiam subjecti. Hinc l. 5. ff. Quod metus causa, sic ait Jurisconsultus: Metum accipiendum Labeo dicit non quemlibet timorem, sed majoris malitatis.

Scio Gloss. ibi verb. Sed majoris, sumere comparativum pro positivo, ut, Majoris, idem sit quod, Magni. Sed hoc ideo, ut significet malum, in se consideratum, debere esse magnum, & non tantum comparative ad minus malum. Nam aliqui dicebant; quicumque eligit minus malum, qualecumque illud sit, ut vitet hoc, verè movetur timore cadente in virum constantem; quia videlicet est timor majoris mali, comparative ad illud minus, quod eligitur; jam autem quilibet majoris mali timor cadit in virum constantem, quod probant ex illa lege. Et praeterea; quia viri fortis & constantis est, inter duo impendentia mala minus eligere. Confirmatur; quia hic timore operatur, & non cadente in virum inconstantem, cum constanter & prudenter agat; ergo cadente in virum constantem.

Sed hanc sententiam improbat Sanchez supra disp. r. n. 12. quia timor ille, quamvis majoris mali, tamen non impedit libertatem; & ideo non cadit in constantem virum, prout jura illum metum considerant in ordine ad rescissionem contractuum.

Si inferas: Ergo sufficit gravis metus ex parte objecti, id est, ut malum, quod timeatur, absolute sit grave, quamvis sit minus, eo quod eligitur. Respondeo: sententiam affirmativam non esse improbabilem. Interim, quia negativa communis est antiquorum DD. Hinc Respondeo 2. negan. Consequent. juxta superius dicta; quia quamvis talis metus aliquo modo tollat libertatem, sicut etiam metus gravis, qui

Idem judicat Pontius;

189. Contra arguitur. L. 5. ff. Quod metus caus.

An sufficiat eligere minus malum, quodcumque illud sit.

Sententia affirmans improbat ex Sanchez;

190. Objectione solvitur.

justè incutitur, non tamen ita, sicut metus majoris mali, quia sibi imputare debet, quòd ex illo metu operetur, cum secundùm rectam rationem non deberet operari; & idè censetur magis liberè operari, quàm ille, qui secundùm rectam rationem ex metu operatur.

Cæterùm, sicut statim dixi, etiam opposita sententia satis probabilis est, propter rationes superius allegatas; & fortè non contradicit Scoto, qui videtur solùm voluisse ostendere, quomodò, etiam sine omni peccato, possit aliquando homo ex metu aliquid facere; an autem absolute requiratur, ut sine peccato fiat, ad hoc ut Matrimonium non valeat, ibi non videtur definire. Atque hæc de prima conditione.

191. Requiritur quòd malum probabiliter sciatur inferendum.

Quatuor aliæ conditiones, quas Sanchez supra separatim explicat, in eo videntur consistere, quòd homo, sicut dicit Scotus supra in verbis allegatis, Non levi estimatione, sed certitudinaliter, saltem certitudine sufficiente in actibus humanis (id est probabiliter & rationabiliter) scit malum sibi inferendum. Nam ad illam scientiam requiritur, quòd ille, qui metum incutit, potens sit minas executioni mandare; imò quòd sit solitus minas exequi, & ille, qui timet, non possit facilè occurrere malis, quæ timeantur, ut implorando alicujus auxilium, consulendo Superiorem &c.

Probatur ex l. 7. ff. Quod metus caus.

Patent hæc ex jure l. 7. ff. Quod metus causâ, ibi: Proinde si quis meticulosus rem ullam frustra metuerit, per hoc edictum non restituitur, quoniam neque vi, neque metus causâ factum est. Tunc autem quis frustra metuit, quando qui minatur, vel non potest malum inferre, vel non solet inferre, vel ipse facili negotio potest malo illi occurrere.

192. Item ex l. 7. ff. de leg. Iuliam Majestatis: & l. 9. Cod. de His qua vi.

Hinc benè dicit Jurisconsultus l. 7. ff. Ad legem Juliam Majestatis: Hoc tamen crimen à iudicibus non in occasione ob principalis Majestatis aius venerationem habendum est, sed in veritate. Nam & personam spectandam esse, an potuerit facere, & an ante quis fecerit &c. Et melius l. 9. Cod. de His quæ vi &c. Metum non jactationibus tantùm vel contestationibus, sed atrocitate facti probari convenit. Ubi Gloss. verb. Jactationibus, inquit: Quia præsens metus accipiatur, ut ff. eod. Metum, 3. in principio, & distingue, quæ persona sit, quæ jactavit se illaturam vim, vel metum, potens vel non, de qua sit verisimile, quòd inferre possit, ut infra, Ex quib. cau. m. l. 2. & 3. & ff. eod. l. Non est, in princip. & secundùm hoc dic, quòd hæc duo verba: Jactationibus, & Contestationibus, intelligantur in eo, qui dicitur fecisse metum, ut jactatio dicatur, quæ sit præsepte nullo, contestatio, quæ sit præsepte plurimis.

193.

Audiamus Doctorem Seraphicum, qui, teste Sanchez supra n. 19. hanc rem egregiè

significavit supra n. 5. ibi: Metus duplex est: qui in virum constantem cadere potest. Letus est cum quis parvum malum minatur, vel dicitur minatur, de quo præsumitur, quòd inferre non possit, & talis metus non facit contractum adeò defectivum, quòd impediat Matrimonium contrahendum, vel dirimat jam contractum, sed consensus cum tali metu facit Matrimonium. Tunc autem est metus justus, quando aliquis conatur damnum mortis, mutilationis, servitutis, & stupri. Tunc autem cadit in virum constantem, quando præsumitur probabiliter, quòd ille qui minatur, possit minas implere, nisi tamen esset timendum, si simplex iusticia minaretur Duci.

Non ergo requiritur vera & realis illius poenarum (quia sic non timor, sed certum dicitur) sed sufficit probabilis periculum proximæ illationis mali. Quod probabiliter intelligens Jurisconsultus leg. 7. Quod metus causâ, ait: Sed et si, ne proditor metus qui deprehenderit, alienaverit: jactaverit & hoc edictum videtur: quoniam si proditor esse potuerit ea pati, licet mortem vel servitutem.

Adde l. 3. 4. 5. & 6. ff. de Mortis causa donat. quæ sic sonant: Atria causa dicitur licet, non tantum infirma voluntas causa, periculi etiam propinqua mortis, vel de illa vel à prædonibus, vel hominis potentia, tate, aut odio, aut navigationis incertitudine per insidiosa loca iurus. Aut etate si quis enim omnia instans periculum damnosum. Glossa in c. Bone, 23 de Elec. verb. Timentant, inquit: vim sibi fieri in ista est, violentam impressionem, & jactationem liberam potestatem eligendi, non impeditur: & ideo tenuit eorum appellationem propter justum metum impressionis, & non jactationis timor sufficit, licet impressio secuta non sit.

Atque juxta jam dicta intelligitur Jurisconsultus leg. 9. ff. Quod metus causâ. Metum autem præsepte accipere debemus suspicionem inferendi ejus; & ita l. 2. ff. de suspens. lib. 28. scribit: ait enim, metum illatum accipiendum, id est, si illatus est timor ab aliquo, nique tractat: si fundum meum dereliqueris, dicit quòd quis cum armis veniret: tunc illi locus sit; & refert laborem excogitavit, tunc locum non esse, & unde vi interdictum est, quoniam non videor vi dejectus, quod non expectavi, sed profugi. Aliter atque, si quis quam armatis ingressi sunt; tunc aliter, ait lex; Si illatum est malum ab aliquo, tunc illatus est timor ab aliquo; hoc est, si timor probabiliter de proximo malum inferendum, & tunc est metus præsepte, & non tantùm suspicio metus inferendi. Itaque potest esse metus præsepte de futuro periculo inferendo, & hic sufficit ad retractandos contractus, & per consequens ad retractandos.

validandum Matrimonium, si reliqua adfint.

Immo crediderim (inquit Sanchez supra n. 16.) quamvis regulariter ad metum justum exigatur, malum, quod timetur, esse jamjam impendens; quia multis viis occurri potest periculis futuris longè distantibus: verum si certum esset, illi gravi malo, multo post tempore probabiliter eventuro; non posse subveniri, nisi presentem contractum ineundo, judicandum esse metum gravem. Hæc ille. Cùm tamen ibidem n. 7. dixisset: Cùm omnes certò certius norimus nos morturos, mortem tamen valde distantem minime timeamus. Vel ergo illa distantia non est ratio, quare mortem non timeamus, quam certò certius novimus eventuram, vel metus gravis mali, probabiliter eventuri multo post tempore, non videtur metus gravis.

196. Quæris à me; cur ergo non timeamus mortem? Dicam ex D. Aug. Sermon. 1. post Octavam Paschæ Dominicæ 2. quem Sermonem pro fe citat Sanchez, sed perperam, ut patet ex verbis, quæ subscribo: Nemo, inquit S. Doctor, futurorum metum cogitat. *Diem & iram domini, & incredulus ventura supplicia & statuta perfidis æterna tormenta nemo considerat, quæ metueret conscientia nostra, si crederet; quia non credit, omnino non metuit; si autem crederet, & caveret, si caveret, & evaderet.* Nihil aliud ad propositum ibi loquitur D. Aug. Ergo non metuimus mortem, quia nimium distat; quomodo hoc sequitur, vel colligitur ex illis verbis? Non metuimus ergo, nec mente trepidamus, propter mortem certò certius eventuram, defectu debita considerationis, & quia, quo tempore eventura sit, planè incertum est.

Cæterum sufficere etiam aliquando suspicionem metus, videtur satis clarè exprimi in l. 7. ff. Quod falsò tur. &c. ibi: Non semper tutor convenitur, nec sufficit, si sciens auctor fuit. Verùm ita demum, si dolo malo auctor fuit. Quid si compulsus, aut metu ne compelleretur auctoritatem accommodaverit, nonne debet esse excusatus? Ergo iusta & probabilis metus suspicio excusat; secus vana & frustranea, de qua loquuntur jura supra allegata, quæ videntur negare suspicionem sufficere. Ita Sanchez supra n. 17. cum aliis, quos citat.

197. Sed dicit aliquis; & quæ sunt mala gravia, quæ constituunt metum gravem, seu quæ requiruntur, ut metus possit cadere in constantem virum? Aliqua enumerat D. Bonav. supra; ibi: Tunc autem est metus justus, quando aliquis comminatur damnum mortis, mutilationis, servitutis, &c. supra.

Eadem recenset Doctor Subtilis supra ibi: Et potest bene esse, quòd secundum rectam rationem sit sibi majus inconveniens, utpote mors, vel sustinere carcerem vel captivitatem, mutilationem enormem, stuprum. Atque ut signi-

ficaret, non hæc sola esse gravia, addit: Et similia mala. Quæ autem illa sint, ibi non dicit.

Pontius supra cap. 3. n. 3. specificat exilium, ut, inquit, expressè docet Scotus in 4. dist. 29. q. unicâ; sed in libro, quo ego utor, ly Exilium, in tota illa quæstione ne vel semel legitur; in quo libro ipse legerit, nescio. Interim sub ly Similia mala, exilium posse intelligi statim videbimus. Prius quæ hic expressè ponuntur, ex jure tam Canonico, quam civili confirmemus.

Merum mortis posse cadere in constantem virum, habetur cap. Cum dilectus, 6. de His quæ vi & c. ibi: Cum neque metum mortis neque cruciatum corporis contineret, & idè non debuisset cadere in constantes. Ergo à contrariò sensu, si metum mortis aut cruciatum corporis continuisset, potuisset cadere in constantes. Et quid clariùs, quàm quod dicitur l. 7. ff. Quod metus causâ? Proinde si quis in furto aut adulterio deprehensus, vel dedit aliquid, vel se obligavit, Pomponius lib. 28. rectè scribit, posse eum ad hoc edictum pertinere timuit enim vel mortem, vel vincula.

Idemque habetur l. 8. eod. ibi: Et Prætor non aspicit, an adulter sit, qui dedit, sed hoc solum, quòd hic accipit metu mortis illato. Et ratio est: quia omnium terribilium finis est mors.

Cùmque mutilatio sit quædam mors partialis membri; arg. cap. 4. dist. 55. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat Clericus, quia sui est homicida, scilicet partialis; hinc idem de ea decernunt jura, dicto cap. Cum dilectus. Nam indubiè est cruciatus corporis. Et leg. 13. Cod. de Transactionibus, ibi: Nec tamen quilibet metus ad rescindendum ea, quæ consensu terminata sunt, sufficit; sed talem metum probari oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum contineat. Item l. 4. Cod. eod. Si per vim vel metum mortis, aut cruciatus corporis venditio a vobis extorta est &c. Et l. 7. eod. Si donationis, vel transactionis, vel stipulationis, vel cujuscumque alterius contractus obligatioms confectum instrumentum, metu mortis, vel cruciatus corporis extortum &c. Hoc ratum haberi secundum edicti formam non patietur.

Quantum ad metum servitutis, quem justum existimat supra Doctor Seraphicus, ita scriptum habemus l. 4. ff. Quod metus causâ. Ego putò etiam servitutis timorem, similiumque admittendum. Et l. 8. eod. ibi: Si is accipiat pecuniam, qui instrumenta statim mei interver surus est, nisi demum non dubitatur, quin maximo metu compellatur: utique si jam in servitutem petor, & illis instrumentis perditis, liber pronuntiarì non possum. Ubi Gloss. verb. Metu: Servitus enim est similis morti: ut infra de Condit. & demonstr. l. Intercidit, in fine, qui talis

Pontius, 198. Mortem esse grave malum, probatur ex c. 6. de His quæ vi.

Es l. 7. ac 8. ff. Quod met. causâ.

199. Idem probatur de mutilatione.

C. 4. dist. 55. L. 13. C. de Transf. l. 4. & 7. eod.

200. Idem probatur de servitute. ex l. 4. ff. Quod met. causâ.

talis est: Non idem erit dicendum, si ea pena in eum statuta fuerit, quæ irrogat servitutem, quia servitus mortis assimilatur.

201. Quod autem de servitute, idem dicendum putat Sanchez supra disp. 5. n. 7. de captivitate timore; quia est quædam servitus. Item; quia longè majus damnum est, quàm carcer, cujus timor in virum constantem cadit, ut habetur expressè l. Timorem, 7. ff. Quod metùs causâ, ibi: *Timuit enim vel mortem vel vincula.* Et l. 22. eod. *Qui in carcerem quem destruxit, ut aliquid ei extorqueret: quidquid ob hanc causam factum est, nullius momenti est.*

L. 7. & 22. ff. Quod met. caus. Pontius.

Idque non tantùm intelligo, inquit Pontius supra, de gravi carcere & atrocibus vinculis; sed de quovis carcere, etiam privato, vel etiam si præstitâ fidejussione in aliquo loco manere cogatur, ut latè probat Farinacius 1. p. praxis crim. q. 5. n. 17. & q. 35. per totam. Ita Basil.

Scotus.

Pro quo citari posset Scotus supra, ubi inter gravia mala recenset absolutè, *Sustinere carcerem.* Unde & pro illa sententia eum citat Sanchez supra n. 9. quæ & alios plures, tam Theologos, quàm Jurisperitos, habet patronos, quos ibidem adducit Sanchez.

Sanchez.

Quàmvis etiam non desint, qui explicent de carcere perpetuo. Ita Gloss. in l. Ego puto, ff. Quod metùs causâ, verb. *Servitutus*, dicens: *Ut si ego inclusus timeam, ne server in perpetuis vinculis.* Meliùs tamen dicendum est, inquit Sanchez, intelligi de carcere diuturno, & de vinculis atrocibus. Tunc enim est gravissima poena; secùs ubi carcer brevis esset. Respondeo; hic non quæritur de gravissima poena, sed de gravi poena.

202. Etiam de stupro ex l. 8. ff. Quod met. caus.

Ultimo loco D. Bonav. & Scotus expriment stuprum, quod intelligendum est, sive in viro, sive in muliere. Habetur autem l. 8. ff. Quod metùs causâ, ibi: *Quod si dederit, ne stuprum patiat, vir seu mulier, hoc editum locum habet: cum viris bonis iste metus major, quàm mortis esse debeat.*

Sanchez.

Quæris à me; quid in hac lege intelligatur per stuprum, an sola oppressio virginis, quæ communiter illo vocabulo significatur, an verò oppressio cujuscumque mulieris sive honestæ, sive etiam inhonestæ, viduæ aut conjugatæ? Respondeo cum Sanchio supra n. 12. & aliis: in foro conscientiæ intelligi oppressionem cujuscumque mulieris, etiam inhonestæ.

203. An per stuprum intelligatur oppressio cujuscumque mulieris. Seraphinus.

Probat Sanchez: nam metus perjurii cadit in virum constantem, cujus rationem reddit Seraphinus de Privileg. Juramenti, privil. 29. n. 1. quia si metus perdendi honorem est justus, à majori metus amittendæ salutis æternæ, quæ per peccatum perjurii perditur. Sed hæc ratio militat in nostro casu; quàmvis enim absolutè fieri possit, ut mulier vi oppressa non peccet, equidem exponitur

manifesto periculo peccandi mortaliter. Unde, inquit Sanchez, dum textus & DD. loquuntur de stupro, exponunt casum frequentiore, non tamen quod velint accipere ad illum.

Dixi consultò: In foro conscientiæ, quia in foro externo non præsumeretur mulier honesta, ducta eo timore, ne vi opprimeretur, ad contractum ineundum; sed mulier honesta sive vidua, sive nupta; quia eadem ratio in ipsis militat; siquidem dicta lex non consideravit signaculum virginem, cum idem dixerit in viro; sed rationem subdit: *Cum viris bonis iste metus major esse debeat, quàm mortis.* Jam autem etiam bonis mulieribus, nuptis & viduis, metus opprressionis violentæ, major esse debet, quàm mortis.

Cæterùm, his malis jam explicatis, communiter, tanquam similia, annumeramus, Primò; grave exilium, quod tamen non in jure exprimitur, nec etiam in Scoto, ut supra notavi contra Pontium. Interim notatur posse comprehendì sub carcere et servitute. Secundo; amissio statûs, in contractu (inquit Sanchez supra n. 10. *Sex. l. ff. quod metùs causâ, & extrinsecus ad D. Tho. 4. dist. 29. q. un. a. 1. et 2. contenti mala, quæ justum metum occasionant. Stupri sive statûs, verberis atque metus.*

Sed, meo judicio, ex isto versu nihil inferitur, quàm amissionem statûs per se esse grave malum. Colligo ex contrarietate præcedentibus verbis: *Sed quædam corporalia sunt minorâ quibusdam inter quæ sunt præcipua, quæ ad periculum continentur, sicut mors, verbera, debonitas, stuprum, & servitus; & ideo ex illis non dicitur ad alia damna corporalia sustineri.* Ergo D. Thomas per stuprum, & debonitatem non aliud intelligit, quàm debonitatem sive amissionem statûs per stuprum.

Similiter dicta lex: *Isi*, non loquitur de amissione status per servitutem, sed ex his verbis legis. *Utrique si jam in servitute petor.* Ubi Gloss. *Hic duo dicitur Plac. Item quod ita demum habeat locum hic §. si non tamen revocetur in servitutem.* Ergo non intelligitur ibi Jurisconsultus, nisi de amissionem statûs per servitutem.

Ex quo ergo probatur, quod amissio statûs sit grave malum? Respondetur ex communi sensu DD. & ratio est; quia in contractu viro bono gravior est honoris jactura morte ipsa; ita etiam amissio statûs, etiam si propter hanc rationem, honoris jactura censetur grave malum, ita etiam amissio statûs honorifici, v.g. nobilitatis.

Quod autem honoris jactura sit grave malum, videtur sentire Gloss. cap. *Casus ad illud* verb. *Metum*, de His quæ vi, & quia notatur

lis est, majorem partem hic adscribo: Non solum in duobus istis (metu scilicet mortis, & cruciatus corporis) sed etiam in pluribus aliis casibus excusat metus. Quandoque metus verborum, arg. 7. dist. Fuerunt, & 23. q. 8. Convenior, & ff. de Acquir. hered. Qui in aliena, §. ult. Quandoque metus rerum, §. o. dist. Presbyteros, & supra eod. Abbas. Et propter metum libertatis exigere non possum, que oneranda libertatis causa stipulatus sum, ff. Quorum rerum actio non datur. l. 1. §. Quae oneranda. Quandoque metus iudicis, 2. q. 1. In primis, vel alicujus potentis, Cod. eod. iii. l. pen. & ult. Quandoque metus status vel honoris, vel sui ipsius vel filiorum, & metus stupri, ff. eod. lti quidem. Item quandoque non tantum metus, sed suspicio metus excusat, ff. Loca. Habitatores. §. ult. Quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excusare videtur, ut hic, & Cod. de Transact. Interpositas. Unde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba, vel minae, vel potentia hominis sit iusta causa metus ut ff. Ex quibus cau. m. l. 3. & arg. ff. eod. Non est verisimile.

Et quibus interjectis: Quis, inquit, metus excusare possit patet per hunc versum Hostien.

Excusat carcer, status, mors, verbera, stuprum. Excusare metus hos posse puta, quia necis.

In quibus verbis Glossa non tantum expressè ponitur metus honoris, sed etiam status. Sanchez supra putat metum honoris debere intelligi per metum verborum; non enim, inquit, video de quibus verbis intelligi possit, nisi quando metum incutiens est vir dicax & contumeliosus, facileque in verba detractoria prorumpens.

Et verò de similibus verbis loquitur primus jus, quod citat Glossa, scilicet cap. Fuerunt. 2. dist. 7. ibi: Leges autem redigere in libris primus Consul Pompejus instituit voluit: sed non perseveravit obreclatorum metu. Verum lex, quam citat, scilicet, 6. ff. de Acquir. & c. §. ult. ibi: Qui metu verborum vel aliquo timore coactus fallens adierit hereditatem, secundum Glossa, in positione casus loquitur de verbis comminatoriis: Titius, inquit, instituit sibi heredem Sejum, & decessit: & cum Sejus hereditatem adire vellet venerunt duo de creditoribus dicti Titii, & dixerunt ei: Si tu non adeas occidemus te; Vel nihil ei dicendo intulerunt ei timorem iustum, vel non iustum, ad hoc ut adiret.

Quidquid sit de hoc, non est necesse, ut impræsentiarum per metum verborum, intelligamus metum honoris, quandoquidem Glossa ut distinctos metus, eos enumeret.

Sed quid dicam de metu armorum? Et ipse inter iustos metus computatur à Sanchio supra n. 5. Pontio supra n. 3. & aliis Auctoribus, licet etiam portans arma, eis de facto

non utatur; arg. l. 3. ff. de Vi; & de vi armata, ibi: Qui armati venerunt; etsi armis non sunt usi ad deiciendum, sed deiecerunt: armata vis facta esse videtur; sufficit enim terror armorum, ut videantur armis deieisse.

Nota autem, quòd sequitur in eadem lege: Si quis autem visis armatis, qui alibi tendebant, metu hoc deterritus profugerit, non videtur deiectus: quia non hoc animo fuerunt, qui armati erant, sed alio tendebant. Itaque qui solà armorum vanà suspicione fundum deferuit, non censetur coactus iusto metu; sed requiritur, ut ad fundum venientes spectaverit, vel saltem eo properantes viderit, & timuerit probabiliter, etsi armati ingressi non fuerint.

Et hætenus de his, quæ certiora sunt. Magis autem dubitatur de aliis quibusdam malis; atque in primis de infamia, cuius metum non cadere in constantem virum, putant nonnulli; arg. l. 7. ff. Quod metus causâ, quæ sic incipit: Nec timorem infamiae hoc edito contineri; Pedius dicit lib. 7. Quod Glossa ibi verb. Infamiae, intelligit de sola infamia facti, dicens: Scilicet de facto: ut quia dicat, quòd malam cantilenam cantabit de me: fecit si infamia talis est, quæ habeat juris effectum, ut infra eod. l. lti, §. fin.

Glossam hanc, pro ultima parte, sequitur Sanchez supra n. 14. dicens: Metus infamiae juris est viri constantis. Ut si quis deprehensus in delicto infami, comminetur fore, ut eum prodât; sic expressè habetur l. Nec timorem. 7. & l. Ipsi quidem. 8. §. fin. ff. Quod metus causâ. Hæc ille.

Sed tu nota Lector; l. Nec timorem, nequam loquitur de sola infamia juris, de qua tamen hic tractamus, sed de infamia juris, quæ adjunctam habeat mortis aut vinculorum poenam. Deinde, §. fin. l. Ipsi, nihil dicitur ad hoc propositum. Subscribo verba §. Hæc quæ diximus ad editum pertinere, nihil interest in se quis veritus sit, an in liberis suis: cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur. Vel si dixeris, §. finalem incipere ab illis verbis: Si is accipiat pecuniam &c. constat ex dictis, in illo non esse sermonem de infamia, saltem sola, sed de servitute & stupro.

Atque ex hoc fortè motus fuit Tabiena, qui verb. Impedimentum, Impedim. 9. q. 1. n. 2. sic ait: Timor talis infamiae (intelligit infamiam juris) vel habet poenam adjunctam mortis, vel cruciatus, & hujusmodi; & sic continetur in præmissis: si verò non habet talem, vel similem poenam, faciliter potest provideri, ut dicit S. Tho. Glossa potest intelligi de infamia, quæ habet adjunctam talem poenam. Hæc ille, magis conformiter iuribus jam allegatis.

Quantum ad infamiam facti, quia illi ordinariè facile occurri potest, hinc regulariter non excusat; si autem non posset facile occurrì,

Sanchio & Pontio. L. 3. ff. de Vi.

208. An metus infamia cadat in constantem virum. L. 7. ff. Quod metus causâ.

Sanchez;

209. Sententia affirmans infamiam juris cadere, expenditur;

Tabiena;

210. Infamia facti regulariter non excusat;

206.

Videtur quod Sanchez;

207.

Videtur quod Sanchez;

curri, & alioquin infamia esset gravis, & alijus momenti, putat Sanchez supra n. 15. etiam metum illius cadere in constantem virum; quia ut dicitur Proverb. 22. v. 1. *Melius est bonum nomen, quam divitiarum multae;* led timor amissionis magni patrimonii, cadit in constantem virum, ut statim dicitur, ergo &c.

Prover. 22.

Sanchez.

L. 9. ff. de Manumiss. vind.

Secundò (inquit Sanchez) quia timor infamiae æquiparatur metui mortis, l. 9. ff. de Manumiss. *Justa causa manumissionis est, si periculo vitæ infamiae ve dominum servus liberaverit.* Ubi Gloss. verb. *Infamiae ve.* Quod, inquit, simile est periculo vitæ: ut & supra, *Quod metus causa.* l. liti. §. fin.

Sed supra ostendimus, illud jus non agere de solâ infamia, led quando habet adjunctam aliam poenam. Deinde, teste Sanchez supra n. 14. illud jus loquitur de infamia juris. Unde parùm videtur probare. Interim tanta posset esse infamia facti, ut meritò etiam æquipararetur morti; & tunc ratio naturalis dicitur, hujusmodi infamiam excusare. Sin autem infamia facti tantùm levis sit, & nullius momenti, de qua exemplificat Gloss. l. *Nec timorem*, supra allegata, patet eam non sufficere.

211.

An metus excommunicationis sit gravis? Glos. in cap. Cùm dilectus, negat.

Præterea disputatur inter Doctores de metu excommunicationis. Gloss. cap. *Cùm dilectus*, de his quæ vi, verb. *Violentia*, simpliciter affirmat, non excusare; sic enim ait: *Quæ fuerit illa violentia ignoramus, & forte aliqua verba incusserant eis timorem, quæ non semper sufficiunt ad justum timorem.* ff. *Quod metus causa.* Metum. & infra, *Qui clerici vel vocentes.* Innuante. *Vel forte etiam minabantur eis excommunicationem, sed ille timor non excusat, cùm excommunicatio sit medicinalis,* 2. q. 1. *Mulii.*

Deinde; vel excommunicatio est justa, & tunc sibi imputet excommunicatus; aut injusta & non ligat. Ergo nunquam metus excommunicationis cadit in virum constantem. Multos pro hac sententia Auctores vide apud Sanchez supra n. 16.

212.

Gloss. in c. Olim, affirmat.

Porrò Alii, ad aliud extremum declinantes, dicunt simpliciter, esse timorem cadentem in virum constantem. Ita Gloss. in cap. *Olim*, 17. de Restit. spoliat. verb. *Timore*, ibi: *Nota timorem excommunicationis æquiparari metui, qui cadit in constantem virum: unde non præjudicat.* Et ratio est; quia cùm privet suffragus Ecclesie, fideliumque communicatione, est grave malum. Plures etiam pro hac sententia citat ibidem Sanchez.

Sanchez distinguit, & dicit metum justæ excō. non excusare, sed in justæ.

Ipsè autem mediâ viâ incedit, dicens: metum excommunicationis justæ non cadere in virum constantem, quia tunc est medicinalis, ut excommunicatus à pertinacia, & inobedientiæ culpa resipiscat, & facile potest, ac tenetur sibi consulere obediendo; quòd si nolit, sibi imputet. Sin autem est in-

justa, tunc ejus metus cadit in virum constantem, quando ei non potest facile occurrere; ut si non potest sibi excommunicatus consulere appellando, vel quia non audeat obtemperantiam excommunicantis, vel quia non habet in promptu Superiorem, ad quem appellet, vel sunt necessarij sumptus, & est pauper, aut appellando est periculum in metu obtinendi ab solutionem, & impendet ali- quod damnum de præsentì ob excommunicationem. Ita Sanchez supra n. 17. & ff. cum aliis, quos citat.

Probat Primò; quia excommunicatio quàmvis injusta est rimenda, 11. q. 3. c. 1. *Sententia Pastoris, sive justa sive injusta, est rimenda.* Ubi Gloss. verb. *Timenda*, inquit: *Nisi in duobus casibus, scilicet cum sententia post appellationem lata, & cum continetur in rabilis errorem, extra de Sentent. excom. Per tuas. Tertium casum apponunt quidam, cum pro indebitis exactiõibus aliqui excommunicantur, ut extra de Excessibus Prælatorum. Quorumdam.*

Ratio autem exceptionis horum casuum est; quia in illis non tenet excommunicatio ne quidem in foro externo. Colligitur ex Gloss. in dict. cap. *Per tuas*, verb. *Intulerit doli- lem errorem*, ubi sic lego: *Erronee sententia potest dici quodlibet peccatum, in excommunicatione, quia non furatur: vel quia non dicit aliquam meretricem, vel quia non est in suo Prælato, vel si præcipiat aliquid timore vel turpe, ut dictum est, talis sententia nec aliquam obligationem inducit de facto jure.* Et in cap. *Quorumdam*, in fine ita dicitur: *Propter hoc in Ecclesijs vestras, vel Clericorum sententiam promulgaverim, ipsam sententiam non tenere.* Jam autem sententia, quæ non tenet, etiam in foro externo, non est rimenda; quia ex ea nulla infamia necque ad aliquid obligat; at però hoc in excommunicationis, quàmvis injusta, tamen in foro externo, infamie notam non gat, saltè apud eos, qui excommunicationis injustitiam non perceperunt, & ob id ad multa, propter vitandum scandalum.

Probat secundo: quia nulla metus per excommunicationem potest jure canonico transferri, c. *Corripiantur*, 24. q. 3. Et cap. *Sancti* de Sentent. excommunic. appellat. in qua poena: & in Trident. sess. 25. de not. c. 3. appellatur gladius & nervus Ecclesiasticæ disciplinæ.

Probat tertio: quia nihil ita formidandum est, quàm ab Ecclesia separari, c. *Aboliti*, 11. q. 3. quod fit per excommunicationem.

Tandem probat; quia non levis poena est inter homines esse, & eorum confectio privari, l. *Hi qui sanctam*, C. de Apollatis, quæ sic sonat: *Hi qui sanctam fidem prodiderunt,*

sanctum Baptisma hereticè superstitione profanarunt, à consortio omnium segregati sint, à testimonio alieni, testamini (ut ante jam sancimus) non habeant factionem, nulli in hereditate succedant, à nemine scribantur heredes. Quos etiam præcipere procul abjici ac locis amandari; nisi penæ visum fuisse esse majoris, verari inter homines, & hominum carere suffragiis.

Itaque excommunicatio injusta non est medicinalis, sed pœna injuriola; & quâvis non liget coram Deo, ligat tamen in foro externo, & cogit excommunicatum; gratiã vivendi scandali, ut abstineat publice à Divinis Officiis, Sacramentis, & fidelium participatione, quæ sunt gravia damna, ac jure optimo pertimescenda.

Restat ut aliquid dicamus de metu amissionis bonorum; nam & de illo controversatur, an cadat in constantem virum. Et verò non cadere videtur colligi ex cap. Cum dilectum. de his quæ vi, ibi: Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, nec cruciatum corporis contingeret, & ideo non debuit cadere in constantes. Sed metus amissionis bonorum non est mortis, nec cruciatu corporis, ergo &c. Confirmatur ex cap. Omnes causationes, 7. 32. q. 7. ibi: Nolo mihi proferas ..... damna rei familiaris. Ergo metus paupertatis minimè excusat.

Sed ad hæc jura facilis est responsio; nam dictum cap. Omnes causationes, loquitur de peccato, scilicet de contractu Matrimonii cum secundo, vivente adhuc primo, quæ autem sic contrahit, adultera est, ut ibidem dicitur in principio capituli. Omnes causationes Apostolus amputans, aperitillimè definiit, vivente viro esse adulteram mulierem, si alteri nupsit (scilicet animo Matrimonium consummandi) Nolo mihi proferas raptoris violentiam, matris protestationem, patris auctoritatem, propinquorum catervam, servorum insidias atque contemptum, damna rei familiaris. Quæ omnia indubiè sufficerent, ad contrahendum, sine animo Matrimonium consummandi; secus quando foret periculum, aut potius certa consummatio talis Matrimonii; cum potius omnia mala, etiam mors ipsa, eligenda sint, quàm peccatū.

Porro ad dictum cap. Cum dilectus, Respondetur; metum amissionis bonorum, saltem omnium aut majoris partis, æquiparari metui mortis; nam bona sunt quædam hominis vita; arg. l. Advocati, 14. Cod. de Advocat. divers. judic. ibi: Militant namque causarum patroni, qui gloriose vocis confisi munimine, laborantium spem, vitam, & posteror defendunt. Ubi Gloss. verb. Vitam: Ut, inquit, non perdant, quod habent. Et

verò quid aliud est, laborantes perdere, quod habent, quàm perdere vel ipsam vitam, vel illa, quæ sunt necessaria, sive præcisè ut vivant, sive etiam, ut convenienter & honestè vivant?

Nonnè communis sententia docet, licitum esse occidere furem in defensionem suarum facultatum, quando illæ facultates sunt magni momenti, nec est probabilis spes aliter illas recuperandi? Si effringens fur domum, sive effodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit; percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur. Exod. 22. v. 2. & 3. Quod non ideo tantum dicitur (inquit Lessius de Justit. & Jure lib. 2. cap. 9. num. 66.) quòd nocturnus fur præsumatur venire ad occidendum, diurnus minimè: sed potissimum ideo, quòd ea, quæ nocte surripiuntur, ordinariè non possunt recuperari, fure ignoto: ut rectè docet Joan. Medina Cod. de Reilit. q. 4. Ea verò quæ interdum, plerumque possint. Hæc ille.

Sed S. Augustinus super Exod. hujus potissimè rationis, nullam facit mentionem, dicens: Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus occidatur: Si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc enim est quod ait: Si oriatur sol super eum &c. quia potuit discernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus secularibus (quibus ista est antiquior) invenitur, impune scilicet occidi nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem, si se telo defenderit: jam enim plus est, quàm fur. Ita refertur extra cap. 3. de Homicidio.

Interim Lessius probat suam sententiam ex cap. 2. eod. ibi: Si autem sine odii meditatione te tuæque liberando, hujusmodi diabolis membra (loquitur de furibus & latronibus) interfecisti (secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi & elemosynam fac largier. Ubi Gloss. verb. Bonum est tibi, inquit, Saltem ad cautelam: quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur, supra de Obser. jejun. Consilium, §. 2. Ergo censet Glossa, in illa occasione nullam fuisse culpam.

Sed responderi possit: d. cap. non loquitur de sola liberatione bonorum temporalium, sed etiam propriæ vitæ, ut patet ex illis verbis: Te, tuæque liberando.

Probat præterea ex cap. Dilecto filio, 6. de Sententia excom. in 6. ibi: Præterea, cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cum illi que sese defendere permittant: licuit utique ipsi Decano (si prædictus Ballivus cum bonis

218. Quando licet occidere furem in defensionem bonorum. Exod. 22.

C. 3. de Homic.

219. Probat Lessius, etiam subinde posse occidi furem diurnum. C. 2. de Homic.

Responsio.

220. Secunda probatio, ex c. 6. de Sententia, excom. in 6.

nis suis mundanis injurijsè spoliare, vel ea violententer occupare præsumpseris, ut superius est expressum) contra illius violentiam injuriamve se emerit; tam gladio temporali, quam spiritali. Nam sequitur: Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritaliter, gladio videlicet utendo Ecclesiastico, defendere. Sed hic nulla expressa mentio occasionis corporalis.

221.
Tertio probat ex l. 9. ff. Ad leg. Cornel de Siciariis, & l. 4. ff. Ad leg. Aquiliã.

Quantum ad leges civiles, quas adducit idem Auctor supra ad hoc propositum n. 67. scilicet, l. Furem, 9. ff. Ad l. Cornel. de Siciariis, & l. 4. ff. Ad l. Aquiliam, illæ loquuntur de furibus nocturnis; Furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impune feret, si parere ei sine periculo suo non potuit. Ubi Gloss. verb. Periculo, sic ait: Vel verius dic, quod nocturnum possit etiam recedentem & fugientem cum rebus occidere, licet se non defenat telo; unde dicitur periculo, scilicet personæ, vel rerum suarum: sed diurnum non ita facile: sed ita demum si resistat telo: & ita pro timore personæ tantum; & potest esse ratio, quia nocturnum, si recedat cum rebus, postea non recognoscatur; sed secus est in diurno, qui poterit accusari, & sic non facile occidi; arg. supra Ad l. Fuliam de vi pri. l. Hac lege. Item, quia tempus aggravat delictum, ut Cod. de Adult. l. Gracibus. Hæc Glossa. Ubi, ut vides, eandem reddit rationem, quare non liceat facile occidere furem diurnum, quam supra attulimus ex Lessio.

Uti & alia Glossa in dicta lege 4. ff. Ad leg. Aquiliam. Hæc sunt verba illius legis: Lex duodecim tabularum furem, noctu deprehensum, occidere permittit, ut tamen id ipsum cum clamore testificetur. Interdum autem deprehensum, ita permittit occidere, si is se telo defendat, ut tamen æquè cum clamore testificetur. Ubi Gloss. verb. Ut tamen: Non est ergo, inquit, differentia, nisi quod in nocte quocumque modo se defendat, ut non capiatur, potest occidi, sed in die ita demum, si telo. Et est ratio; quia in die potest cognosci, & sic admitti debet, & potest accusari, ut infra de Fur. Bal. l. 1.

Sed quorsum hæc omnia? Ut ostendatur, quod amissio omnium bonorum, quæ est mors civilis, quia bona sunt vita civilis, jure merito æquiparetur morti naturali; cum pro tuenda vita civili possit, secundum Aliquorum sententiam, injustus invalor occidi, sicuti pro tuenda vita naturali; ac proinde sicut metus amittendi vitam naturalem, cadit in constantem virum, simili utique ratione in eundem cadere metus amittendi vitam civilem.

Quod autem de amissione omnium bonorum, idem videtur dicendum de amissio-

An etiam amissio majoris partis.

ne majoris partis; arg. cap. 1. de Relict. Epoliat. in 6. in fine principii ibi: Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui totâ sua substantiâ, vel majore parte ipsius, se per violentiam destitutum affirmat. Et l. Propter lucem, 2. ff. de Excusationibus, in principio: Propter lucem, quam quis pro pupillo habet, excusare se à tutela non potest, nisi forte de omnibus bonis, aut partem a parte eorum controversia sit.

Perinde autem videtur, an bona illa, quorum amissio timetur, sint magna in se, vel tantum modica, dummodò sint omnia, aut major pars; quia sicuti pauperi & inopi vita naturalis tam chara est, quam hominibus diviti, & æquali vi, per se loquendo, potest eam defendere; ita etiam vita civilis tam chara est homini pauperi, atque diviti, & æquali vi, per se loquendo, potest eam defendere; adeoque æqualiter timere amissionem; quia æqualem, si non majorem, periculum patitur inops, ablati sibi modice facultatis, vel majori earum parte, ac ditissimus.

Dico, Si non majorem; quia pauper aliâ mediâ bonorum parte relicta, non tradere minimè potest; dicitur autem potest, quia vis non tam commodè & honestè, licet bona adeo exigua essent, ut illis recedens deperditis, non idem pauperior aut demoraliter loquendo, possidens efficitur. In tali casu admittit Sanchez supra, metum ea amittendi non esse gravem, cum id, quod modicum est, pro magno putetur, nullius momenti reputatur.

Et num. 24. cum Aliis, quos non oportet sufficere, quod sit metus amissionis majoris partis bonorum, licet sine illa potest suam transigere: quia est gravis partem suam que ita virum constantem merito metum test. Et citat Gloss. cap. 2. de his que verb. Coactus, ubi ait: Nota quod si metum amissionis rerum suarum aliquis vel juret se facturum, & illud ademptum mentum, potest repetere quod tali modo juramentum abjuravit; arg. 50. dist. Presbyteros. Et diliget de talibus rebus, sine quibus vita amittitur, vel paritur gravem jacturam.

Immo Sanchez num. 25. idem ostendendum, quando non est metus omnium bonorum, vel majoris partis, si sit metus amissionis rei magnæ & notabilis; quæ rerum constantem jure optimo hoc metum. Quam etiam sententiam amplectitur Procius supra num. 9. & ante illos docuit Covarr. de Matr. 2. part. cap. 3. §. 4. num. 1. & alii 32. & alii, quos videre poteris apud citatos Auctores.

Rogas; quid ego sentiam? Respondeo, sufficere metum amissionis talis rei, sine qua dominus, vel absolute non potest vitam transigere, aut saltem minus convenienter & honeste. Atque hoc satis indicat Glossa supra à Sanchio pro se allata, quando dicit: *Et intelligitur de talibus rebus, sine quibus vita corporis amittitur*, id est, sine quibus absolute vita non potest transigi, *vel patitur* (vita corporis) *gravem iacturam*, id est, minus convenienter & honeste potest transigi. Consonat cap. *Innocens*, quod citat Glossa: *Quisquis, inquit, se iuramento firmaverit aliquid facturum, quo vel corporalis vel spiritualis salus admittatur, vel sine quo utraque salus reparari vel confirmari non possit, fidem promissam servare prohibetur.*

Alioquin dicat nobis Sanchius, vel quisquis alius est, qui tenet illam sententiam, quænam sit illa res magna & notabilis, cujus amissio ceteri debeat gravis iactura, & iure optimo virum constantem terret. Nos afflignamus omnia bona, vel majorem partem, quia sine ipsis, vel absolute non potest quis vitam transigere, vel minus convenienter & honeste.

Nec hoc repugnat cap. 2. de lis quæ vi, ibi: *Qui eum à domo, & universa possessione expellerent.* Ergo requiritur metus amissionis omnium bonorum. Nam negatur Conscientia; quippe textus ille tantum narrat factum; non autem disponit generaliter de illis, quæ sunt necessaria, ut metus possit cadere in virum constantem, ut patet ex Glossa supra allegata. Et aliunde certum est, talem metum sufficere ad rescindendum contractum, tali metu initum, quod ibi solum decernitur; non autem talem absolute esse necessarium, quasi minor metus non possit sufficere.

Sed non quid jam dicta de amissione bonorum, etiam vera sunt de amissione instrumentorum totius, vel majoris partis patrimonii? Negat Glossa. *Isti quidem*, 8 ff. Quod metus causa, verb. *Metu*, ibi: *Sed quid in alio instrumento pretiosarum rerum? Fortè dic non idem* (quod de instrumento, quo libertas probanda est) *quia nec mors, nec quasi, vel cruciatus corporis intervenit, quod est necesse, ut Cod. de Transact. l. Interpositas.*

Sed contrarium dicitur in Additione sequentis tenoris: *Moderni dicunt, quod si instrumentum continet quantitatem omnium bonorum, vel majoris partis, quod idem est, sicut quando inferitur timor mortis vel pæne capitalis, ut Inst. de Execut. tur. §. Item propter, & in l. fin. Cod. de Revocac. dona. cum simi. secundum Baldum.*

Quæ sententia nobis magis placet. Nam ideo metus amittendi instrumenta, quo libertas probanda est, cadit in constantem virum, quia metus servitutis cadit in constantem vi-

rum; ergo similiter metus amittendi instrumenta, continentia quantitatem omnium bonorum, vel majoris partis cadet in constantem virum, quia metus amittendi ista bona cadit in constantem virum, juxta jam dicta.

Patet autem responsio ad probationem Glossæ: *Quia nec mors &c.* Patet, inquam, responsio; quod mors interveniat, quia sicuti amissio omnium bonorum, aut majoris partis æquiparatur morti, ita etiam amissio instrumentorum, ut dicitur in Additione.

Rogas iterum: an idem dicendum sit de metu amissionis magni lucri? Affirmant Aliqui apud Sanchez supra n. 27. Sed hæc sententia (inquit ipse n. 28.) universaliter intellecta minus vera est. Primò; quia donatio vel remissio, facta ex tali metu, valet; quippe non metui, sed cupiditati lucri sperati est imputanda. Item; quia perditio lucri, appolita sponfalibus, valet, nec viciat Matrimonium, est aliòquin pœna damni incurrendi non valeret. Ut si Maria institueretur hæres opulentissimæ hereditatis, si Titio nupterit. Et eadem est ratio; quia hæc non est vera pœna, sed invitatio spe lucri; spes autem & concupiscentia potius augent voluntarium, quàm minuunt. Unde & Professio facta ob spem lucri, aut, quod idem est, metu amittendi lucrum, valet, quàmvis aliòquin gravi metu emissã annulleretur.

Ut ergo sit vera hæc sententia, intelligi debet, de lucro, hereditate, aut beneficio, ad quod ille, qui metum patitur, habet jus, arg. l. fin. ff. Quod metus causa, ibi: *Si fenerator inciviliter custodiendo athletam, & a certaminibus prohibendo, cavere compulerit ultra quantitatem debitæ pecuniæ: his probatis, competens iudex rem suæ æquitati restitui decernat.* In qua prohibitione versabatur magna iniustitia; impediabatur enim lucrum, quo athleta vitam sustentabat, habebatque jus acquirendi, inquit Sanchez supra n. 28. quem sequitur Pontius supra n. 10.

Sed, meo iudicio, illud jus parum probat; quia ibi contractus ille rescinditur non per actionem: *Quod metus causa*, sed officio iudicis, ut notat Glossa ibi verb. *Decernat*, dicens: *Per officium suum.* Ergo non erat metus gravis; aliòquin per actionem: *Quod metus causa*, potuisset & debuisset rescindi. Hinc Bart. ad illa verba: *Factum metu alicujus verecundie modicæ, officio iudicis rescinditur, non per hanc actionem.*

Interim tanta posset esse verecundiã, & amissio tanti lucri, quod etiam per illam actionem rescinderetur. Dico (inquit Sanchez supra) si quis vellet se opponere beneficio pingui, vique impediretur, nisi iniret aliquem contractum, talem esse metum

228. Quid dicendum de amissione magni lucri?

229. Sufficit in aliquo casu? L. fin. ff. Quod metus caus.

Sanchez, Pontius.

225.

226.

227.

virii constantis; quia contra iustitiam impeditur, ne lucrum comparet, ad quod intendendum jus habet. Et Pontius supra sic ait: Hinc colliges, si pater minetur filio, ablatum à Majoratu ea, quæ auxerat, iustum metum incutere, ut consideravit decisio Rotæ 242. num. 14. lib. 2. apud Farinac. Quia cum hæreditas sit debita filio, potius hujusmodi minæ continent damnum, quam lucri amissionem.

230. Probatur ex c. 6. de Instit.

Innuola.

Addit Sanchez aliam probationem, dicens; Confert ad hoc cap. *Cum venissent*, de Institut. ubi quidam timore ductus, ne Episcopus impediret possessionem Archidiaconatus, renuntiavit quibusdam juribus, & tamen illa sibi integrè restituntur. Per quem textum, Innuola cap. *Cum dilectus*, num. 9. de lis quæ vi, ait; metum perdendæ spei promotionis interdum cenferi virii constantis. Ubi pondero non dicere, semper, sed, interdum: nempe quando timens habebat aliquod jus: ut in casu illius cap. *Cum venissent*, ubi jus habebat ille, ut possessio Archidiaconatus sibi tribueretur. Hæc ille. Igitur & hæc sententia probabilis est.

231. Blanditiæ non inducunt metum virii constantis ex D. Bonavent.

Restat aliquid dicendum de metu reverentiali, importunis precibus, & blanditiis. Incipio à blanditiis, & dico: eas solas, estò forent Principum, & aliorum Superiorum, non inducere metum virii constantis, nec annullare contractus. Ita docet D. Bonavent. 4. dist. 29. q. 1. n. 8. dicens: *Ad illud quod obijciunt, quod consensus inducitur per blanditiæ, dicendum, quod blanditiæ non ita detrahunt de ratione consensus, sicut minæ; quia blanditiæ ad amorem excitant, sed minæ ad terrorem.*

Doct. subtili.

Consonat Doctor Subtilis ead. dist. q. un. n. 12. ubi sic scribit: *Ad tertium; in inductione per terrores multum est de involuntario, & parum de voluntario; è converso autem in inductione per blanditiæ & delicias: ibi enim multum est de voluntario, & parum de involuntario; quia in primo, si voluntas dimittatur sibi, statim resistit: in secundo autem, si jam alleccta dimittatur sibi, forsitan persequeretur illud, ad quod alleccta est: & idè non sic est involuntaria coactio per blanditiæ, sicut illa, quæ est per minas & terrores. Et ratio est; quia frequenter voluntas concordat appetitui sensitivo, qui ab aliquo magis convenienti patiens, magis & magis inclinatur; & è converso patiens ab aliquo disconvenienti, magis & magis fugit.*

Itaque blanditiæ regulariter magis augent voluntarium, quam minuunt; quam vis alioquin etiam possent minuere, tamen potius ab intrinseco, quam ab extrinseco; & idè talis diminutio non censetur officere libertati, quæ requiritur ad Matrimonium, & alios contractus. Hinc omnes judicant Matrimonium validum, ad quod juvenis allicitur per

blanditiis puellæ; immò etiam arte dæmonis per veneficia & incantationes.

Dixi consultiò: *Eas solas*; quia si tacite minæ insint, ut quia solet Princeps vel alius Superior sævire in eos, qui suis blanditiis resistunt, incutiunt metum virii constantis, ut statim dicemus de precibus.

Atque de talibus blanditiis intelligenda venit Gloss. l. un. C. Si Rector Provincie, verb. *Pignora*, ibi: *Nam hic sunt sponsæ sed Matrimonium esse non potest, ut l. Si quis officium, ff. de Ritu nupt.* ubi sic scriptum est: *Si quis officium in aliqua Provincia administrat inde oriundam, vel ibi domicilium habentem, uxorem ducere non potest, quamvis spectare non prohibeatur.* Quam Glossam aliqui loquuntur, quos citat Sanchez supra cap. 7. n. 3. dicentes, blanditiis Principum induci metum virii constantis.

Sed intelligendi sunt, sicut dixi, quando blanditiis insunt tacite minæ. Alioquin, ut potius blanditiæ Principum inferret metum virii constantis, quam cujuslibet privati, nisi quia à Principibus timetur aliquod malum, quod non timetur ab aliis?

Hinc dicta lex unica ita loquitur in principio: *Si quis in potestate publicæ personæ, aut in honore administrandarum Provinciarum, quæ parentibus, aut tutoribus, aut curatoribus, et ipsis, quæ Matrimonium contrahere non potest esse terribilis &c.* Ergo de tali Principi loquitur ista lex (& per consequens Glossa qui potest esse terribilis. Et verò quomodo potest esse terribilis, si solis utatur blanditiis, sive, si blanditiis non insint tacite minæ?

Atque idem dicendum existimo de precibus non importunis; videlicet, an Princeps vel alius Superior possit esse terribilis, nisi solet tyrannicè tractare, sibi non acquiescentes, eas non inferre metum gratum. Colligitur (inquit Sanchez supra cap. 1. à contrario sensu ex l. fin. C. de His quæ in iudicium non veniunt, ubi: *Venditiones, donationes, transactiones, per potentiam extortæ sunt, præcipuum in mari.* Ubi pondero verbum: *Extortæ*, non extorquere violentiam significat, l. *Fidei commissæ*, §. *Si rem*, ff. de Legat. 3. Et in hoc sensu accipitur c. *Conquerente*, de Conc. non resid. Et ita Gloss. d. l. fin. verb. *Extortæ*, ait: *Intellige de tali extorsione, quæ inducit actionem: Quod metus causa.* Ergo talis potentia abque tali extorsione non habet effectum. Ita Sanchez.

Hæc sunt verba d. l. *Fidei commissæ*: *Si quis suam testator legaverit, eamque necessitate urgente alienaverit: fidei commissum peti potest, nisi probetur, adimere ei testatorem voluisse: probationem autem mutatæ voluntatis ab hereditate exigendam.* Sed quid hæc verba ad propositam difficultatem? *Casu est*, inquit Glossa ibi: *Legavi Titio equum meum: postea, ante*

B
Sacrum
pa

quam moveret, sui effectus pauper: & propter necessitatem eum alienari in alium. Postea decessit. Venit Titius ad heredes meos, & petit diem equum, vel justam estimationem equi, nunquid potest? Et dicitur, quod sic, nisi heredes mei probent, idem me alienasse equum, quia volebam ei adimere diem legatum seu fideicommissum. In quibus verbis nulla fit mentio vel extorsionis, vel violentiæ.

Porro in cap. Conquerente, lego quidem extorsionem, ibi: *Annuatim viginti solidos extorquere conatur*: Sed ubi violentia? Sanè Gloss. in casu, loco *Extorquere*, utitur verbo: *Requirebat*, dicens: *Quidam presbyter R. conquestus est Domino Papæ, quod G. Clericus requirebat ab ipso 20 solidos annuatim*. Itaque hæc duo jura parum videntur mihi probare intentum.

Quod attinet Glossam, hæc ita sonat: *Et intellige potentiam talem, de qua lex superior dicitur. 2. vel dic de tali, que inducit actionem: Quod metus causa*. Lex autem superior in principio sic ait: *Si per impressionem quis aliquem metuens saltem in mediocri officio constitutum &c.* Ubi Glossa per *Impressionem*, intelligit: *Officii terrorem adhibitum*. Et verò quis alius terror officii, nisi mala tractatio eorum, qui non acquiescunt precibus ejus, qui in officio constitutus est?

Itaque ubi alia tyrannis, seu mala tractatio in Principe non cognoscitur, ejus preces aut imperium non tantam vim habent, ut virum prudentem & constantem cogant; aliàs Principibus nihil petere liceret, & omnia, quæ ad petitionem Principum conceduntur, gravi metu deberent dici extorta, & per consequens, vel ipso facto irrita, vel irritabilia, quod est inauditum.

Dicitur quidem communiter; preces Principum imperii vim obtinere; sed hoc intelligendum est, non in omni rigore; sed quasi ex æquitate quadam, vel decencia aut urbanitate subditorum. Auctores pro hac sententia vide apud Sanchez supra.

Venio ad preces importunas, & dico: si ita importunæ sint, toties repetitæ, & tam diurnæ, ut merito censentur ipsæ grave aliquod malum vexationis, possunt causare gravem metum, æquè ac alia mala, quæ timentur injustè inferenda; tamen enim liberum sit cuique petere, nec in eo præcisè peccet contra justitiam; uti etiam liberum est, & minimè injustum, negare id, quod petitur; equidem injustum est petere cum gravi alterius incommodo.

Dico: *Gravi incommodo*; quia hic queritur de metu gravi, sive tali metu, qui possit cadere in virum constantem, qui non solet moveri levi aliquo incommodo. Et hinc multi docent, preces importunas tunc solum inferre metum viri constantis, quando con-

junctæ sunt metui reverentiali, hoc est, quando sunt preces personæ, cui debetur reverentia. Auctores pro hac sententia vide apud Sanchez supra n. 5 & ipse n. 7. eam reputat probabiliorē: Cum enim, inquit, ex una parte importunitas, cujuscumque sit, valde urgeat, ne dicam vexet & opprimat, & ex altera parte reverentia, personæ petenti debita, pusillanimitatem ac timiditatem, nec audentem contradicere rogatum reddat, merito ac jure optimo utraque metuendi causa conjuncta, prudentem & constantem coget, ipsiusque consensum extorquebit.

Monuerim tamen (prosequitur idem Auctor) non quascumque preces assiduas, importunas dici, sed quæ sunt instantissimæ, & sæpius repetitæ & inculcæ; ut probat textus Authent. de Hæred. & falcid. in princ. vers. *Semper igitur*, Collat. 1. ibi: *Semper igitur nobis importuni sunt*. Ubi Gloss. verb. *Importuni*, ait: *Id est, valde instantes*. Quod idem probat textus l. 1. C. de Petitionibus bonorum, ibi: *Sed quoniam plerumque ita in nonnullis causis, inverecunda petentium inhibitione confringimur*. Ubi Gloss. verb. *Inhibitione*, ait: *Id est, frequenti petitione*. Quod etiam sacra Pagina significat Judicium 16. ubi importunas Davidæ preces sic explicat: *Cumque molesta esset ei, & per multos dies jugiter adhaereret, spatium ad quietem non tribuens*. Hucusque Sanchez.

Equidem talem importunitatem precum, conjunctam metui reverentiali, sufficere ad metum gravem, à plerisque admittitur; nam si solus metus reverentialis sufficit, ut infra videbimus, saltem quando adduntur minæ, etiam sufficere, quando adjungitur importunitas precum. Et de tali metu scriptum habemus cap. *Petitio*, 3. 1. de Jurejurando: *Petitio vestra nobis exhibita continebat, quod Ecclesia Antiochena vacante, Princeps Antiochenus, rimens conspirationes aliquas fieri contra eum, à vobis juramentum extorsit, quod contra ipsum de caetero non essetis*.

Declarat autem Pontifex tale juramentum non esse observandum; quia, ut notat Gloss. ibi, verb. *Extorsit*: *Juramentum per dolam sive metum extortum, cum de hoc constituerit, non est observandum*: in quantum tangit negotia Ecclesiæ, vel etiam propria. Porro Innocent. & Hostiensis in præfatum textum Innoc. super verb. *Extorsit*, inquirunt, *Extorsit, scilicet precibus importunis, vel etiam metu, qui caderet in constantem virum*; ubi parificat preces importunas Principis, cui debetur reverentia, cum metu cadente in constantem virum.

Ad idem propositum adduci potest cap. *Cum inter*, 16. de Electione, ibi: *Bonæ memoriæ Celestinus prædecessor noster prædictum R. seniores, sententiam cum instantia postulantes, ad componendum coegit invitum*. Ubi Innoc.

Sanchez.

238. Quæ sint preces importunas.

L. 1. C. de Petit. bon.

Judic. 16.

239. Importunitas precum conjuncta metui reverentiali sufficit.

C. 31. de Jurejur.

Innoc. Hostiensis.

C. 16. de Elect.

noc. statim in princip. ait: *In vitium, quia de-
victum instantiâ precum, non privati hominis,
sed Pontificis.*

240.
*Aliqui do-
cent opposi-
tum.*
Abbas.

Interim Nonnulli oppositum docent, in-
ter quos Abbas dicit. cap. *Cum inter*, n. 8. ibi:
*Ex quo nota, quod preces instantissimæ Princi-
pis non inducunt iustum metum. Unde ad rescin-
dendum actum, non potest quis allegare maxi-
mas preces Principis, quod bene notandum. Quod
ego intelligo, nisi esset talis Princeps, qui solebat
male tractare, suis precibus non acquiescentes;
nam tunc puto quod istæ preces excusant, & ha-
bent vim iusti metus. Sic intellige textum jun-
ctâ Gloss. in l. 1. §. Quæ onerandæ, ff. Qua-
rum rerum actio non datur. Hæc ille. Sed quæ
ratio? Quia non videntur huiusmodi preces
tantam vim habere, ut constantem virum
merito movere debeant.*

241.
*Alii putant
sufficere so-
las preces
importunas
Probant ex
Luc. 11. &
Iud. 16.*

Verum quod Abbati & Aliis, quos citat
Sanchez supra n. 6. non videtur, hoc Aliis
videtur; imò Multis, quos citat idem Au-
ctor n. 4. videtur, solas preces importunas
merito posse movere virum constantem. Et
probant i. ex illo Christi Luc. 11. v. 8. *Et si ille
perseveraverit pulsans: dico vobis, & si non da-
bit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter
improbam tamen ejus surget, & dabit illi
quotquot habet necessarios.* Interpretatio Siria-
ca vertit: *Propter importunitatem ejus.*

Et fortius urget illud. Jud. 16. de Samso-
ne supra allegatum, ubi 70. legunt. *Et fa-
ctum est, quando vexavit illum sermonibus suis.
Chaldaica interpretatio ait: Cum molestaret il-
lum in verbo suo & oppressit eum.* Varabius
ibi n. 34. vertit: *Cum coarctaret & penè co-
geret: Abulensis super ea verba q. 15. in fine
ait: Molestabat, & per istum modum necesse
erat, quod tædio affectus exponeret veritatem.
Igitur preces importunæ habent vim oppres-
sionis & vexationis, & proinde metum gra-
vem incutiunt.*

242.
*Secunda pro-
batio ex Ex-
travag.
Execrabi-
lis.*

Probant secundò, ex jure tam Canonico,
quàm civili. Extravag. *Execrabilis*. Joan.
22. statim in princ. ibi: *Et improbitas impor-
tuna petentium à nobis, & prædecessoribus no-
stris, non tam obtinuisse, quam extorsisse ple-
rumque noscuntur.* Ubi Gloss. verb. *Improbi-
tas importuna* ait: *Id est, infesta seu inquieta,
per quam non concedenda frequenter concedun-
tur, C. de Pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. extra de
Conces. præb. Detestanda, lib. 6. quare valere
non debent, vel saltem concessa revocari meren-
tur, ut dictis juribus, & extra de Purg. cano.
cap. Cum in juventute. de Rescriptis. Quia
per ambitiosâ lib. 6. Et verb. *Quam extorsisse*,
inquit: *Scilicet ab invito per talem importuni-
tatem, extra de Purg. cano. cap. Cum in ju-
ventute. Extorsio enim liberalitatem nescit, &
violentiam sapit, ff. de Legat. 3. l. Fideicom-
missa §. Si rem. quare per eam concessa, extorta
potius, quam obtenta dicuntur de Elect. Quo-
rundam lib. 6.**

Et eandem importunitatem ad inferen-
dam vim, ponderat textus c. fin. de Reliqui-
tis in 6. quod sic incipit: *Quia per ambrosianam
importunitatem petentium &c.* Ubi Glossa
verb. *Importunitatem*: *Propter quam, inquit,
Princeps sæpè non concedenda concedit.* Ergo
nimia importunitas cogit Principem, necesse
privatos.

Adde unum aut alterum jus civile. Cal-
de Raptu virg. l. unica ibi: *Si enim ipsi rap-
tores metu vel atrocitate penæ ab iniuriis
facinore se temperaverint, nulli mulieri sine
volenti, sive nolenti, peccandi locus relinquatur, quæ
hoc ipsum velle mulierum ab iniuriis reprobis
hominis, qui medietur rapinam inducit. Nisi
etenim eam sollicitaverit, nisi ovisis artibus
cum venerit, non faciet eam velle in tantum
dedecus sese prodere. Ergo nimia importunitas
violentiam infert, alias non esset raptus.*

Confimiliter loquitur lex. 3. vet. *Quæ
volentem*, ff. de Libero homi. exhib. ibi: *Ubi
quis volentem retineat, non videtur alio malo
retinere. Sed quid si volentem quidem retinet,
non tamen sine caliditate circumventum, sed
seductum vel sollicitatum? Rati dicuntur de
malo retinere. Ubi Jurisconsultus sollicitationem
æquiparat deceptioni, quæ voluntati
omniò repugnat.*

Probant tertio ex D. Bernardo lib. 6.
Consideratione ad Eugenium, ubi dicitur:
centiam, per importunitatem obtentam
esse licentiam, sed violentiam.

Ultimò Probant; quia importunam
pè repetita petitio, virum prudentem
tem gravius torquent, quàm minor, at
est, quod non efficiat, ut preceps
& molestas evitet.

Breviter: unicum fundamentum
sententiæ est; quia spectatâ ipsâ natura
& rationis iudicio, adeò gravem molestem
inferunt instantissimæ preces, ut merito
vere debeant virum constantem ad
efficiendum. Si enim metus cruciatus
jus corporalis est cadens in virum constan-
tem, gravior cruciatus animæ est, cadens
preceps assidua. Itaque prudentes homines
gravissimam molestiam semper judicant.
Ita Pontius supra n. 17. ubi tenet licentiam
tentiam cum aliis, quos citat.

Sed responder Sanchez supra n. 9. ad
mum argumentum; illud solum probare,
preces importunas continere in se
coactionis genus; quare communiter
aliquis importunâ rogatione lacessitur, debet
dicere, hæc est violentia: minimè autem pro-
bat, esse metum cadentem in constantem vi-
rum: nec Samson constanter egit, dum, re-
ctus amore & importunitate mulierum
secretum suæ fortitudinis propelevit.

Ad secundum argumentum respondet
jus Canonicum probare importunitatem

quo modo cogere, non tamen probare de metu gravi & iusto. Jus autem civile loqui de persuasione dolosa, praesumit enim in illis importunis suasionibus dolum commisseri.

notavit Gloss. supra in Cap. Cum dilectus, ibi: Unde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba, vel minae, vel potentia hominis sit iusta causa metus, ut ff. Ex quib. cau. ma. l. 3. sequentis tenoris: Metus autem causa abesse videtur, qui iusto timore mortis, vel cruciatus corporis committitur abest: Et hoc ex affectu ejus intelligitur. Sed non sufficit quolibet terrore abductum timuisse: sed hujus rei discretio, iudicis est.

Cum ergo varia sint prudentum ingenia, facile contingit, ut metus, quem unus prudens iudicat posse cadere in constantem virum, alter prudens iudicet non posse cadere in constantem virum; & hinc diversitas sententiarum.

Interim, communiter homines non apprehendunt, se facere iniustitiam, si aliquid extorqueant solis importunis precibus. Ratio est: quia ordinariè preces illae non sunt tantae, ut minuunt valde libertatem dantis; unde censetur verè liberè, dare, quod dat propter illas preces, quamvis alioquin sine illis precibus non fuisset daturus; neque enim omnis causa, propter quam aliquid datur, auferat libertatem in dando: ac proinde preces illae ordinariè non obligant ad restitutionem, si tamen tales essent, ut aequivalerent vi vel dolo, sine dubio irritarent contractum aut irritabilem relinquerent non minus, quam aperta vis, vel manifestus dolus. Atque haec sufficiant de blanditiis & precibus importunis.

Superest metus reverentialis, de quo similiter sunt diversae sententiae, quas tamen Pontius supra n. 8. putat facile posse in concordiam redigi. Prima ergo sententia docet, solum metum reverentialem esse gravem. Probatur 1. ex Reg. Velle, 4. ff. de Reg. juris. Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris vel domini. Secundò, ex l. 1. §. Qua oneranda. ff. Quar. rer. act. ibi: Tamen causa cognita, si liquidò appareat, libertum metu solo, vel nimia patroni reverentia ita se subjecisse.

Ubi Gloss. verb. Metu solo, sic ait: Aliter accipitur hic metus, quam Cod. de Transact. l. Interpositas. Et not. hic arg. quòd mulier, quae rem suam vendidit, vel hypothecavit, si renuntiavit metu vel reverentia, quòd possit revocare. Idem est de Clerico, qui metu & reverentia Episcopi renuntiavit Praebendae, licet non interveniat corporis cruciatus. Alioquin frustra distingueret illa lex inter metum & reverentiam.

Probatur tertio, ex l. pen. ff. de Furtis. ibi: Et hoc modo patronus quoque libertò, & is, cuius magna verecundia, ei quem in praesentia pador ad restituendum impedit, furtum facere solet. Ex quo habetur, tacentem, viso furto, ob nimiam reverentiam, non videri consentire, posseque actione furti agere; ergo solus metus reverentiae tollit consensum, requisitum ad

250. Ordinariè preces non minuunt valde libertatem.

251. Metum reverentialem se solo esse gravem, probatur 1. ex l. 1. §. de Reg. juris. Secundo ex l. 1. §. ff. Quar. rer. act.

252. Probatur 3. ex l. penult. ff. de Furtis.

246. Ad tertium.

Ad ultimum.

247. Objectiones.

248. Respondetur.

249. Si autem à me quaeritur;

Sanchez.
Pontius.

ad firmitatem contractus. Auctores pro hac sententia vide apud Sanchez supra disp. 6. n. 4. quos sequitur Pontius supra n. 6.

Omitto secundam sententiam, quæ ait, metum reverentialem patris gravem esse, & non aliorum. Prout & tertiam, quæ docet metum reverentialem censeri gravem in contractibus, qui cum injiciente metum celebrantur; secus si fiant cum aliquo tertio.

253.
Oppositum
docet Sanchez.

Tranfco, inquam, has sententias, quia paucos habent patronos, & subscribo quartam, quam amplectitur Sanchez supra n. 7. cum aliis penè innumeris, quos ibidem citat. Eam autem his verbis proponit: Ultima sententia (quam multò veriorum reputo) docet, solum metum reverentialem, nisi minæ aut verbera, aut alius metus gravis illi adjungatur, non cadere in virum constantem, ac proinde nec annullare Matrimonium, nec alios contractus rescindere.

Probatum ex
ratione.

Probatum, inquit, eâ solâ ratione; quia metus reverentialis non videtur tantam vim habere ad cogendam voluntatem, ut vir constans eo terri debeat. Quare potissima probatio ex aliquibus textibus accipienda est.

254.
Prima probatio
ex jure,
c. 11. de
Despons. im-
pub.

Probatum ergo 1. ex cap. Ex literis, 11. de Despons. impub. ibi: *Ubi volens & invita, minus parentum impulsu, moram fecit per annum &c.* Ergo non sufficit sola paterna reverentia ad irrationem sponsalium, de qua ibi agitur, sed insuper requiruntur minæ.

Resp. Pontii.

Respondet Pontius supra n. 9. intervenisse quidem in eo casu minas, & idè irritum declarari, quod ex illis celebratum est, indè tamen non colligitur, si minæ non intervenissent, non fore declarandum irritum, quod ex solo metu reverentiali gestum esset.

255.
Secunda probatio
ex c. 2.
de Pactis.

Probatum secundò ex cap. 2. de Pactis: *Quamvis pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet, improbe lex civilis: si tamen juramento, non vi nec dolo preestito, firmatum fuerit, ab eadem omnino servari debet.* Ergo sola paterna reverentia, quæ ibi concurrat, non sufficit; sed præter eam requiritur vis vel dolus, ut juramentum non obliget.

Resp. Pontii.

Respondet Pontius supra n. 10. nomine *Vs*, intelligi metum gravem, atque adèd reverentialem etiam comprehendi, qui metus gravis est.

256.
Probatum 3.
ex l. 22. ff.
de Ritu
nupt.

Probatum tertio, ex l. 22. ff. de Ritu nupt. *Si patre cogente ducat uxorem, quam non duceret, si sui arbitrii esset; contraxit tamen Matrimonium, quod inter vivos non contrahitur: maluisse hoc videtur. Ubi Gloss. verb. Maluisse hoc, ait: Quam odium patris incurrere, non autem dicas metum adhibitum.* Ergo solus metus reverentialis non fatis est.

Resp. Pontii.

Respondet Pontius supra n. 11. textus iste non est ad rem; quia in eo de Matrimonio

filii familias sermo est, in quo filius jure civili inspecto, liberum arbitrium non habet, cum illud sine consensu patris contrahere non possit. Quare meritò Matrimonium patre cogente, id est, imperante, celebratum valet, neque id nostræ sententiæ adversatur, cum in specie ejus textus militet peculiaris ratio.

Probatum denique ex l. Fidejussor, 26. ff. de Pignoriibus, ibi: *Pater Sejo emancipato suo facile persuasi; ut, quia mutuum quantitate acciperet à Septicio creditore, conographum per scriberet sua manu filius ejus, quod ipse sepe dicitur esse scribere, sub commemoratione domus aut filium pertinentis pignori danda. Quartus, an Sejus inter cætera bona etiam huiusmodi jure optimo possidere posset, cum pater hæc edicte abstinerit nec meturi (alio metus vel, nec mutare debeat) ex hoc solo, quod necdante patre manu sua per scripsit in stratum conographi, cum neque consensum suum commoda verit patri, aut signo suo, aut alia significatione respondit: cum sua manu pignori domum suam futuram Sejus scripsit, conographum ei oblationi dedisse manifestum est.* Ergo sola reverentia & imperium patrum non incutit iustum metum.

Respondet Pontius supra n. 11. Tertium iste non urget; quia non constat in ea filium fuisse lætium eo charitatis officio patri impendit, dum passus est bona largi, neque constat ibi reverentiam contractum fuisse, eò quod pater maxime dicitur ac imperaret, in quibus terminis sententia est intelligenda. Hæc de

Ut autem termini sententiæ aliter intelligantur, solum reverentialem definit hic Auctor supra n. 1. Est tamen huiusmodi existimatio, quod nobis ab his terminis in quorum legitima potestate sumus, hoc cultu & honore dignamur.

Ex qua definitione inferri n. 2. metum reverentialem cadere in Clericum respectu Episcopi, & in subditum comparatione magistratus, in filium, erga patrem, in uxorem erga maritum, in pupillum erga curatorem, sive tutorem, ut, inquit, communis est illi sententia. Idem dicendum de genere nepotum, & de foceri, focer enim habetur pro nepotum, cum effectus sit una caro cum avunculo, 16. ff. Solutio Matrim. *Quia parentis locum focer obinet.* Idem dicendum de avo & avunculo ascendentibus, habemus enim eorum reverentis loco. Atque idem dixerim comparatione matris, quam vis res dubia sit. Idem dicendum in sorore, comparatione fratris majoris, & sororis majoris, & in fratre minoris, comparatione majoris, & etiam comparatione patrii. Quæ tamen intelligenda sunt, ab eo gubernentur, & alimenta præbeantur, & cohabitent, aliàs secus dicendum erit.

his latè Tho. Sanchez lib. 4. disp. 6. q. 4. neque hæc longiore indigent examine. Huculque Pontius.

Qui ibidem num. 3. notat eum, qui ob obsequantiam debitam parentibus aut majoribus, aliquid agit, nequaquam operari ex reverentia metu. Aliud enim est debita reverentia superari, aliud reverentia metus.

Quare rectè potest operari ex reverentia debita Superiori, & non ex metu reverentia: & similiter potest operari non ex Superioris præcepto & obedientia, sed ex metu. Hæc enim non sunt idem. Si enim filius amet obedire parenti, & complaceat in obediendo illi, nullum est involuntarium, & tamen operatur ex reverentia, metus autem efficit involuntarium secundum quid. Quare ut metus reverentialis sit, necesse est addit cogitatio imminentis mali, quod sequitur vel timetur ex eo, quod non servetur patri reverentia. Quod in eo consistit, quod est patrem habere sibi infensam, & superciliosum, torvè aspicientem, nec loquentem placidè, etiam si nec verba imponat, nec minetur. Quod ut vitet malum, eligit præstare, quod pater vult; metus enim, ut dixi, est cum impendentis mali cogitatione. Hæc ille.

Quis enim dixerit, quia filius aliquid vendit petente patre, ut ostendat, se verè esse ejus filium, promptè in omnibus obediendo justis patris petitionibus prout dicitur virtus obsequantia, quis, inquam, prudens dixerit, talem contractum posse rescindi, eò quod non vendidisset sine petitione patris?

Metus ergo reverentialis propriè videtur esse, quando si negatur, quod pater aut alius Superior petit; timentur torvus aspectus, dissensio & odium implacabile, duriora verba &c. sine verberibus aut minis. Quod si nihil horum subsit, benè dicit Pontius, non esse metum reverentialem; quia omnis metus necessariò respicit aliquid malum imminens, ut patet ex ejus definitione tradita Concluf. 4. in principio.

Quòd si addantur graves minæ, vel etiam timeantur gravia verbera, aut alia mala æquivalentia, cum hæc sufficiant, etiam absque metu reverentialem, indubiè magis sufficient, si adjungantur metui reverentialem. Et idem dicendum est, si adsint virtuales minæ, quod tunc contingit, quando Superior solet legere in subditos, qui statim nõ obediunt.

Purat etiam Sanchez supra num. 16. negari non posse, metum ipsum reverentialem & obsequii, quamvis per se solum non foret gravis ac justus metus; at aliquid adimere libertatis, & proinde minoribus minis adjunctum, quam si minæ essent ejus, cui nulla debetur reverentia, efficere justum metum. Ut constare, inquit, potest in exemplo,

quod adduxi num. 14. ubi sic ait: Si enim timeret (filia) probabiliter diuturnam fore indignationem (patris) & semper se habituram patrem valdè infestum, & indignatum, obsequiumque passim illam inobedientiam, crediderim esse timorem cadentem in virum constantem.

Quis enim vir constans & prudens non reputabit grave malum, semper coram oculis habere infensum patrem, aut virum, aut alium, a quo penderet, & cum quo semper facturus est? Maximè cum vix invenias, qui linguam moderari valeat, ne malè sentiat, pejusque loquatur de eo, cui infestus est. Et confirmatur; quia vir prudens ita grave hoc existimat, ut potius eligat relicta patriâ domoque paternâ exul esse, quod grave malum disp. præced. n. 8. diximus. Ita Sanchez.

Quæ est ipsissima doctrina Pontii. Qui enim (inquit hic Auctor supra n. 7.) metum reverentialem, seclusis aliis, gravem dicimus, non intelligimus de indignatione patris, quæ citò transit, id enim nulli unquam in mentem venit; sed de indignatione diuturna etiam semotis minis atque verberibus. Quam indignationem, licet in aliis hominibus, qui ad nos non attinent, parvi faciamus; attamen in patre & Superiore molestissimè ferimus, & gravissimum malum judicant prudentissimi quique. Hæc ille.

Nec verò dici potest, inquit ibidem, eam indignationem esse minas virtuales, ut mihi respondebat quidam eximie doctus, non advertens aliud esse indignationem hanc æquivalere minis, quia indignatio æquè grave, imò gravius malum minis est: aliud esse virtuales minas. Unde minæ non sunt, nisi comparatione ejus qui iratus prorumpere solet in læsiones & verbera, & non aliter. Ita Pontius. Et idè hic Auctor supra dixit, ut audivimus, suam & Sanchii sententiam facile in concordiam redigi posse, si videlicet sententiam Sanchii intelligamus de levi indignatione patris, aut alterius Superioris, cui debetur reverentia; Pontii autem de gravi indignatione.

Sed nunquid, interrogat quispiam, malum aliquod potest esse grave respectu unius personæ, & non alterius; v. g. respectu mulieris, & non respectu viri; respectu senis, & non respectu juvenis? Tanquam certum statuendum est (inquit Sanchez supra disp. 3. num. 2.) metum cadentem in virum constantem dici respectivè, & proinde metum, qui respectu unius est cadens in virum constantem, non esse talem respectu alterius, qui fortior & robustior est: undè minor metus desideratur in femina, quam in viro; arg. textus cap. Indignantur, 32. q. 6. ibi: Cum tantò gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, &

N n n exem.

262. Pontio

263. An indignatio patris possit dici minæ virtuales.

264. An possit aliquid malum esse grave respectu unius personæ, & non alterius.

Cap. 4. 32. q. 6.

Cap 6. de Homic. exemplo regere feminas. Et cap Sicur, de Hom. ibi: Sanè cum vir discretus existas, plenius nobis, quàm in excessibus singulorum, non solum quantitas & qualitas delicti, sed etas scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda.

265. Quare metus aliquis possit esse gravis respectu feminae, & non viri. Et ratio est; quia licet femina habeat virtutem constantiæ, propter constitutionem tamen corporis, illi sexui naturalem, minus potest resistere metui, quàm vir; ergo minor metus sufficet, ut opprimat, cogatque feminam constantem, quàm virum eadem constantiâ præditum. Item, quia feminae suapte naturâ sunt valde imbecilles.

266. Idem dicendum est (inquit idem Auctor supra num. 4.) eadem ratione non tantum in femina respectu viri; sed etiam inter ipsos viros, ut enim discernatur, quis sit metus cadens in virum constantem, attendenda est ætas, ut si senex, vel puer sit, cui metus incutitur. Similiter ejus fortitudo, innataque animi magnitudo, aut parvitas & fragilitas: quare cum dicitur metus cadens in virum constantem, intelligitur nomine viri, animi robor pro cuiusque conditione.

Id posse fieri probatur ex l. 3. ff. Ex quibus caus. Metus autem causa abesse videtur, qui justo timore mortis, vel cruciatus corporis terreretur, abest, & hoc ex affectu ejus intelligitur: junctâ expositione Richardi de Malumbre, quem refert & sequitur Alberi. ibi num. 1. ubi, inquit, Ex affectu, id est, ex animo ejus, cui metus infertur: nam major metus exigitur in milite & constante, quàm in pusillanimo & vili. Hæc ille, cum Aliis, quos citat; Estque communis sententia, præsertim in contractibus, distinctis à Matrimonio.

267. Excipiunt porro aliqui Matrimonium, ob animæ periculum, & ne contingat Matrimonium legitime contractum separari. Et probant ex jure Canonico cap. Consultationi, de Sponsal. ubi sermo habetur de femina Matrimonio, & tamen ponderatur metus cadens in constantem virum, ibi: Et si talis metus inveniat illatum, qui cadere possit in constantem virum, erunt non immerito audiendæ. Jam autem nunquam nomine viri femina comprehenditur. Et aliunde sæpe mulieres constantiores sunt in tormentis perferendis, quàm viri.

268. Respondet Sanchez supra num. 3. ea verba juris magis proverbii loco pro eo metu, qui non levis & vanus sit, accipienda esse: quàm ut verbis inhærendum sit. Et aliunde quàmvis (inquit idem num. 1.) aliqua feminae inveniantur constantiores; at quod frequenter evenit, quod leges considerant, I. Nam ad ea. ff. de L.L. sunt suapte naturâ timidiores ac imbecilliores.

Itaque ad metum gravem sufficit, ut cadere possit sine inconstantem virum, sine inconstantem feminam, & sic de ceteris, ut est, ut malum, quod timeatur, in se sit grave, quàmvis ista gravitas respectivè consideranda sit, respectu personæ patientis metum. Semper tamen necessarium est, ut malum ipsum sit grave, ita ut metus, & non ex vana æstimatione personæ timeatur.

Perinde autem est, si illud grave malum timeas in propria persona sine in partibus, liberis, uxore, consanguineis & amicis, usque ad quartum gradum, domesticis ac denique artissimis amicis. De hinc expressè statuitur l. 8. ff. Quod metus causa in fine: Hæc que diximus ad editum personarum nihil interest in se quis verius sit, an in bonis suis: cum pro affectu parentes magis in bonis terreantur.

Ubi Gloss. verb. Magis, inquit: Quam in se scilicet, vel etiam magis, quam in filiis. Facit Insti. de Noxa §. Sed veteres non quod enim patitur. Et nota, quod pater plus diligit filium, quàm se ipsum. Illud constat, quod pater filium, quàm filius patrem diligit, ut in fra. Unde libe. l. Scripto, in fine & infra. Inoffic. testa. l. Nam est, in prin. Et est ratio: quia esse sive perseverantia plus in pater filium, quàm in filio per patrem invenitur. & hoc est naturale, quod res plus perferat Etaneum, non esse idem dicendum in consanguineis, cum neque ipsa lex ratio legis in eis militet.

Nihilominus opposita sententia dicitur communis. Et quidem de uxore probatur, quia vir & uxor sunt una caro, juxta l. de Gen. 2. v. 24. Et erunt duo in carne una. Et inde malum, quod vir timeat uxori, aut viro, timeat etiam sibi ipsi.

Et quoniam pater & filius consanguineae personae, Cod. de Impube. leg. fin. ubi dicitur: In secunda autem specie, cum & mater pater & filius eadem esse persona per se intelligitur, dimidiâ quidem partem Teris consanguineis suis; alteram autem partem Semper assignari. Hinc qui timeat patri, etiam sibi ipsi timeat. Sicuti, ut ibidem notat Gloss. verb. Esse persona: Quod unus dicitur & alter videtur dicere; ut Insti. de Insti. §. 1. Et verò qui, & ubi est unus, & alter videtur esse, ut infra de Agri. & consi. l. Cum licemus, §. fin.

Porro de aliis consanguineis idem probatur: quia natura ipsa amore conciliat consanguineos tanquam unam carnem, ex eodemque sanguine derivatos, unde (inquit Sanchez supra disp. 4. num. 8.) dicitur Augustinus & habetur cap. Non excipimus. 13. q. 2. Nemo unquam carum suum odio habet. Ergo vir prudens & constantis

B
Sac
pa

se terrebatur ob malum comminatum con- sanguineo suo. Hæc ille.

Sed tu nota: August. ibi locutum, non tantum de consanguineis, sed de omni proximo nostro, ut colligitur ex contextu verborum præcedentium, & subsequente. Corpori, inquit, humando, quidquid impenditur, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo unquam carnem suam odio habet. Unde oportet, ut quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille recesserit, qui gerebat.

Melius ergo hæc veritas probatur ex cap. Sciatis cuncti, de Elect. in 6. ubi ipso facto excommunicantur, qui gravaverit aliquam personam Ecclesiasticam, vel ejus consanguineos, vel Ecclesias seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit; Sciatis cuncti, qui Clericos vel quoslibet alias personas Ecclesiasticas ..... vel consanguineos eorum &c. Ergo metus illatus consanguineis electoris, ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori.

Consimiliter loquitur cap. 11. de Sentent. Excom. in 6. Quicumque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Balivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios, excommunicationis, suspensionis seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliis in personis seu bonis suis, vel suorum gravandis eos &c. eo ipso sententiam excommunicationis incurvant. Ubi Gloss. verb. Suorum, ait: Consanguineorum vel familiarium. Et sic nota casum, in quo percussus, & mandans percussit laicum, excommunicatus est. Ad idem supra eod. lib. de Elect. Sciatis cuncti.

Ad idem servit Clement. un. de Excess. Prælat. ibi: Servientes quoque, & vasallos, & domesticos. Ubi considerans textus illatam vim Monachis, refert domesticis eorum vim illatam.

Accedat cap. Gemma, de Sponsal. ubi rejicitur poena apposita per parentes, tanquam impeditiva libertatis Matrimonii, & DD. dicunt, idem esse, si poena illa apponatur per alios consanguineos, vel ita cum ipsis amicitia conjunctos, ut verisimile sit, contrahentes timore, ne illi poenam solvant, contracturos; quia tunc etiam impeditur libertas Matrimonii. Et l. Hæres meus, §. fin. ff. de Condit. & demonst. rejicitur conditio, legato, facto parentibus, adjecta: Si filia non nupsit, eo quod filia retraheretur à nuptiis, ne parentes jacturam legati faciant: & DD. dicunt, idem esse, quando legatum fieret consanguineis puellæ, vel amicis tam arcu familiaritate conjunctis, ut similiter retraheretur: ergo metus illatus consanguineis contrahentis, censetur justus & cogens ad contractum.

Similiter illatus familiaribus, sive domesticis, & artissimis amicis, ut patet ex jam dictis. Et verò de tali amico communiter sic loquimur: Amicus est alter ego, vel, ut Horatius: Amicus anime est dimidium meæ. Cæterum quod de consanguineis; idem censent aliqui de affinis. Quia sunt velut proprii consanguinei, cum sint consanguinei alterius ex conjugibus, & hi sint una caro.

Limitavi autem consanguinitatem usque ad 4. gradum; quia, ut ait Sanchez supra num. 12. usque ad illum durat naturalis affectio, & ultra illum jam non reputantur illi consanguinei, ut graviter lædatur aliquis ex timore incusso consanguineo, ultra illum gradum; nisi esset timor rei tangentis lædentisque valde honorem, unde toti profapia, etiam ultra eum gradum, macula sequeretur; tunc enim jam in propria persona damnum timeretur. Hæc ille.

Neque his obstat lex 8. ff. Quod metus causa, supra allegata, tamen in ea filiorum dumtaxat fiat mentio; nam id factum est gratiæ exempli, quod minimè arctat Regulam generalem. Et aliunde non omnia eodem loco debent exprimi à jure; sed sufficit, ut unum in hac lege, alterum in altera lege constituantur. Fateor non omnino esse eandem rationem in filiis, & aliis consanguineis, quia major dilectio inter patrem & filium, quam alios consanguineos; equidem similis est ratio, id est, similis aliqua dilectio, quæ sufficit, ut mala unius moraliter censeantur alterius, sive ut malum consanguinei aut domesticis reputemus nostrum.

Semper itaque debet quis timere aliquod damnus grave respectivè, à se sustinendum, sive in propria persona, sive in alia sibi conjuncta, & propterea velle contrahere, ubi aliis noluisse contrahere, v. g. in præfati proposito, velle contrahere Matrimonium, quia hoc existimat minus; ubi alioquin, si damnus illud non timeret, nollet Matrimonium contrahere. Et tunc queritur, an Matrimonium valeat, si timeat damnus illud injustè inferendum?

Conclusio affirmat, Matrimonium contractum ex metu gravi, injustè incusso ad eum finem, esse invalidum. Quod intelligitur non tantum in foro externo, sed etiam in foro conscientie. Estque sic intellecta communis & certa; arg. cap. 14. de Sponsal. in princ. Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi consensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur: Matrimonium autem solo consensu contrahitur: & ubi de ipso queritur, plena debet securitate ille gaudere, cujus est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere, quod

274. Idem dicitur de familiaribus, artissimis amicis, & affinis.

275. Occurritur objectioni.

276. Matrimonium contractum ex metu gravi, injustè incusso ad eum finem, est invalidum, etiam in foro conscientie, ex c. 14. de Sponsal.

quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire.

Item cap. 16. eodem ibi: Ideoque mandamus, quatenus si inveneris, quoda primam post fidem praesitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundae (nisi metu coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit) adherere facias ut uxori. Item cap. 28. eod. ibi: Sed de illato metu est cum diligentia inquirendum: et si talis metu inventatur illatus, qui cadere potuit in constantem virum, erunt non immerito audiendae.

c. 2. de Eo qui duxit Ec.

Denique cap. 2. de Eo qui duxit &c. in principio: Mandamus, quatenus si confiterit, quod eidem O. tanta vis illata fuerit, quod non sponte in primam consenserit, nec post praesitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit; propter hoc non dimittas, quum ad aliam, quam postea in uxorem accepit, revertendi liberam irribuas facultatem. Ergo prius Matrimonium, ratione metus, tuit omnino irritum; aliam non daretur libera facultas permanendi in posteriori, sed invalidum prorsus esset.

278. Aliqui existimant in foro conscientiae valere si adfuerit consensus. Probatio ex Scoto.

Sunt nihilominus, qui sentiunt, Matrimonium sic coactum, si internus fuerit praestitus consensus, vere subsistere in foro conscientiae, & esse omnino validum & firmum Matrimonium. Hic dicitur, inquit Scotus 4. dist. 29. q. un. n. 3. quod simpliciter non potest aliquis cogi ad consensum, sed tantum secundum quid, scilicet per metum poenarum, quas vult evadere. Tunc arguitur; sed poenas, quas times, sufficienter evadit consensiendo tantum verbo extrinseco: ergo si ultra hoc consentit animo interius, isto consensu consentit, non ex metu, & per consequens ille consensus est liber, & non coactus, & ita obligat. Sed tamen, iudicio Ecclesiae non est Matrimonium, quae talem praesumit in Matrimonium non consensisse, sed tantum in prolatione verborum, ad periculum, quod metuit, evadendum. Pro hac sententia citatur ibi ad marginem Goffredus de fontibus, Quodl. 13. q. 15.

Goffredus.

279. Contra eam arguit Scotus.

Sed non placet Doctore Subtili, qui contra eam sic arguit: Quicumque cogitur ad aliquid, quod non potest esse sine alio alique peccato mortali, cogitur ad illud aliud, & hoc accipiendum coactionem similiter hinc inde: sed ipse per se cogitur ad dicendum verba exteriora ad exprimendum consensum per metum; illa autem verba non possunt esse sine consensu illo interiori sine peccato mortali, quia proferens illa sine illo perniciose mentitur; ergo &c.

Metus peccati mortalis maxime cadit in constantem virum.

Major probatur multipliciter; tum, quia iste metus, qui excusat, est ille, qui potest cadere in constantem virum secundum iura; sed in virum constantem non potest cadere metus majoris incommodi, quam peccati mortalis: tum etiam, quia nullus metus potest cadere recte in aliquem, nisi ad subeundum minus malum, ut fugiat ma-

ius malum, sed pati quancumque poenam, minus malum, quam peccare mortaliter.

Idem etiam posset probari de licito & illicito, quia metus non potest inducere aliquem ad aliquid, nisi ut est licitum: quia magis necessarium est vitare illicitum, quam fugere poenam; poenam plus a causa superiori determinatur, aliquid ad fugiendum illicitum, quam ad poenam evadendam; quia Deus per affectionem iustitiae revolvit hominem ab illicito: affectio autem contentum inclinatur ad poenam vitandam.

Toram autem hanc rationem confirmat ibidem n. 4. duplici exemplo: Primo, si cui non liceret consentire interius, nullus metus deberet eum inducere ad proferendum verbum: sicut esset de Religioso, qui non potest induci debet, ad dicendum haec verba; quia non consentiens verbo, & sic peccat mortaliter contra votum: aut non consentiens, & sic peccat mortaliter mendacio pernicioso; ergo nullus metus inducit sufficienter per metum ad dicendum haec verba, nisi ut distinguitur a Religioso, qui accipit sibi consentire interius.

Aliud exemplum, si quis violentiam sustulerit, ut accipiat illam, & etiam per violentiam exigeret ab eo tale juramentum; sed ad finem Dei Evangelia, quod sine metu consentens in istam, nullo modo debet ex aliquo metu istud juramentum induci; quia est peccatum mortale, jurando mendaciter: ergo ad finem metu potest iste induci ad accipiendum verbo exteriori, nisi ut sic accipere est licitum est autem licitum, nisi ut conjugatur interiori.

Si objicias Scoto: Per istas poenas probari potest, quod non debet consentire propter quemcumque metum, nisi voluntati animo; tamen si consentit, tenetur ad illum consensum non induci contentum consentiens metu.

Contra, inquit Doctor n. 5. ut dicitur exteriora cogitur simpliciter, sic quod dicitur veat linguam suam: sed quia immo peccatum magis vitandum, scilicet mors, ideo dicitur ad sic loquendum; ergo a simili cum metus sibi majus malum, quam consentire in ista utpote mors vel peccatum mortale, metus cogit ad consentiendum in istam.

Confirmatur istud; quia opprobrium dicitur occasionem multis mentiendi perniciosum. Confirmatur etiam per exemplum: si quis in mare procul projiciat merces in mari, ne saltem ex metu projiciat, et si esset actus alius, non posset esse projectio, vel absoluta, vel peccato mortali, ad illum similiter cogitur.

Nec contentus Scotus hac impugnat sententiam secundam subjicit dicens: Secundum peccatum in hoc, quod dicit, Ecclesiam praesumere esse consensum, quia praesumit ipsam esse tantummodo consensisse exteriori, non necesse in animo: hoc falsum est, quia Ecclesiam praesumit

presumit pro meliore parte, sicut habetur extra de Reg. jur. Estote misericordes. Et extra de Scrutinio in Ordinibus faciendis, c. unico, quis presumitur idoneus, quando non probatur inidoneus. Et apparet manifeste, quia Ecclesia copulam carnalem sequentem sponsalia, presumit esse ex affectu Matrimoniali; quia presumit sponsum & sponsam non peccare mortaliter in illo actu, ergo a simili hinc. Hactenus Scotus.

Et verò nihil illustrius, ex cap. Majores, de Baptismo, quam Ecclesiam presumere consensum in illis, qui terroribus atque suppliciis vehementer attrahuntur ad suscipiendum Baptismum. Propter quod (inquit Innoc. 3.) inter invitum & invitum, coactum & coactum alii non absurde distinguunt: quod is qui terroribus atque suppliciis vehementer attrahitur, & ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut & is, qui fide ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam Fidei Christiane. Sicuti ergo hic presumit consensum internum, non obstante quòd sufficeret consensus externus ad evadenda supplicia, quo fundamento dicitur, in Matrimonio coacto presumere dissentium internum?

Cæterum, quod Scotus supra, idem ante ipsum docuerat, D. Thom. p. 3. in supple. q. 47. a. 3. in corp. ibi: *Quidam dicunt, quod si adsit consensus, quamvis coactus, interius est Matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesie, quæ presumit ibi non fuisse consensum interiore propter metum. Sed hoc nihil est, quia Ecclesia non debet presumere de aliquo peccatum, quousque probetur; peccavit autem si dixit se consentire, & non consensit: unde Ecclesia presumit eum consensisse, sed judicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum Matrimonium.*

Si dixeris: Ecclesia quandoque presumit deterius, ut in favorem secundi Matrimonii publice contracti, presumit mentiri afferentem, prius se cum alio clam contraxisse.

Respondeo: Ecclesia ex duobus malis minus presumit; quia ex duobus malis minus est eligendum. Quia ergo minus malum est, hunc mentiri, quam bis Matrimonium inire, idè merito in illo casu presumit Ecclesia illum mentiri. At in nostro casu nulla est necessitas presumentis delictum: unde merito Ecclesia presumit internum consensum, ne mendacium presumat.

Quando ergo dicto cap. Cum locum, ait Pontifex, locum non habere consensum, ubi coactio intercedit, necessario loquitur de consensu plenè libero, qualis requiritur ad Matrimonium, alioquin verè liber est, ut patet in eo, qui gravi metu injustè incusso, consentit in peccatum, v. g. fornicatur, qui

reverà mortaliter peccat; adedque liberè consentit, libertate sufficiente ad peccatum, licet non ad Matrimonium.

Fateor fieri posse, ut ille, qui cogitur ad Matrimonium, verè interius non consentiat; sicut & ille, qui non cogitur, potest simulare consensum internum, & tunc absque dubio non valet Matrimonium, idque jure naturali, ut omnes fatentur; sed dico, etiam fieri posse, ut non obstante coactione vere interius consentiat, quantum in se est, ut alibi explicui, & tunc quæstio est, an consensus iste valeat, saltem jure naturali.

Innocentius c. 2. de His quæ vi, asseruit, Matrimonium, eo consensu celebratum, non esse ipso jure nullum, sed rescindendum instar aliorum contractum, metu initorum. Ducitur Primò: quia dicit. cap. Consultationi, statuitur, mulieres, quæ conquerebantur de illato metu, audiendas esse; ergo metus non irritat ipso jure. Secundò; quia alii contractus non sunt irriti ipso jure, sed solum irritandi.

Sed hæc sententia passim ab omnibus rejicitur; nam cæteri contractus, etsi semel validi sint, possunt tamen facilè per judicem rescindi, ob metum illatum: at Matrimonium semel validum, est indissolubile, nisi ante consummationem per ingressum Religionis, & fortè per Pontificiam dispensationem; post consummationem autem, quæ facilè eodem metu potest extorqueri, nulla potestate humana dissolvi potest. Ex quo patet responsio ad secundam probationem Innocent.

Ad primam dicitur: Mulieres, de quibus in illo cap. fuisse audiendas, non ut Matrimonium semel validum irritaretur per judicem; sed ut judex, cognito metu gravi injustè incusso, declararet earum Matrimonium invalidum fuisse à principio, ut patet ex aliis textibus supra allegatis. Maneat ergo tanquam certum, quantumcumque metum patiens consentiat interius ex illo metu, ipso facto consensum illum nullius esse valoris, sed prorsus irritum & inanem; tam in foro interno seu conscientie, quam externo.

Nihil autem refert, ut communiter docetur, five metus inferatur per contrahentem, five absque ejus culpa & scientia per quemcumque alium; arg. cap. Veniens. 15. de Sponfal. ibi: *Quos pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de presenti desponsare coegit.* Et tamen Pontifex declarat Matrimonium invalidum, si metus à patre incussus, talis fuerit, ut posset in virum constantem cadere.

Et ratio est; quia metus irritat Matrimonium, eò quòd tollat libertatem consensûs, c. Cum locum, supra allegato de Sponfal. Sed non minùs tollit, five per contrahentem, si

287.
Sententia
Innoc. tale
Matrimo-
nium non
esse ipso jure
nullum.

288.
Rejicitur;

289.
Perinde est
sive metus
inferatur
per contra-
hentem sive
per alium
quemcumq;

Probat.

ve per alium inferatur; ergo non minus irritat. Item; quia idem metus, qui sufficit ad rescissionem aliorum contractuum, sufficit ad invalidandum Matrimonium; jam autem alii contractus rescinduntur ob metum, per quemcumque illatum; arg. leg. *Item si cum exceptione*, §. 3. ff. Quod metus causa. In hac actione non queritur, utrum is, qui convenitur, an alius metum fecerit; sufficit enim hoc docere, metum sibi illatum vel vim, & ex hac re eum, qui convenitur, etsi crimine caret, lucrum tamen sensisse.

L. 14 ff. Quod met. caul.

290. Et continuo rationem adjungit: Nam cum metus habeat in se ignorantiam, merito quis non adstringitur, ut designet quis ei metum, vel vim adhibuit: & ideo ad hoc tantum actor adstringitur, ut doceat metum in causa fuisse, ut alicui acceptam pecuniam faceret, vel rem traderet, vel quid aliud faceret. Nec cuiquam iniquum videtur ex alieno facto alium in quadruplum condemnari: quia non statim quadrupli est actio, sed si res non restituatur.

Confirmatur hæc doctrina à simili. In votis, cui promittitur, & cum quo quasi contrahitur, est Deus, qui nulli metum inculcit injustum; & tamen quando alius tertius metum gravem injustè inculcit, votum, saltem solemne, est irritum jure Ecclesiastico.

Solum ob stare videtur; quod dolus non irritet aut irritabilem reddat contractum, quando contrahens non fuit doli particeps, sed alius tertius. Respondet Lugo de Contract. disp. 22. sect. 7. n. 173. Cur lex magis extenderit hunc effectum ad metum ab alio tertio inculsum, quam ad dolum, cujus contrahens non fuit particeps, congruentia esse potest in ipsa diversitate, quæ metus & dolus opponuntur consensui, cui metus magis immediatè & intrinsecè videtur opponi. Nam dolus, qui non versatur circa substantiam rei, videtur esse aliquid antecedens & occasio, quæ deceptione positâ, contrahens plenè vult rem, cui consentit, ita ut in ipso metus consensu nulla debilitas vel infirmitas appareat; sed totum vitium sit in errore antecedenti, dante causam consensui. Metus autem non solum se habet extrinsecè, impellens ad consensum; sed postea etiam refundit defectum intrinsecum in ipsum consensum; qui enim ex metu consentit, præstat consensum non omnino plenum, sed debilem & infirmum; quippe qui repugnans & quasi nolens consentit, ex quo capite magis deficit à ratione voluntarii & liberi: ideoque quando metus injustè inculcitur, voluit lex subvenire magis metum patienti, quam dolum. Quare Matrimonium, Professio, vel votum, metu facta, etiam à tertio aliquo injustè inculso, irrita sunt ipso jure; cæteri autem contractus rescindibiles aut irritabiles saltem sunt, nisi etiam juris privilegio aliqui sint ipso jure

291. Objectio solvitur.

irriti. Hucusque Eminent. non adeo male. Supponit autem, metum solo jure Ecclesiastico irritare Matrimonium, de quo ego non solum in Professionem solemnem, sed etiam votum simplex, gravi metu emissum, esse ipso jure invalidum, quod ego non credo esse verum; sed res non est hujus loci, & parum referret præsentem difficultatem. Itaque pariter dicitur inter metum, & dolum, qui versatur circa substantiam; nam si contrahens sit particeps hujus doli, si non, sed alius tertius, nihilominus irritat jure naturæ Matrimonium, & alium quemcumque contractum, quia tollit omnino consensum necessarium ad essentiam cujuslibet contractus; metus autem, de quo hic tractamus, qui tollit consensum omnino tollat consensum, tamen minus libertatem ejus, jure divino, ut nos ponimus, requisitam ad Matrimonium, aut alium requisitam jure Ecclesiastico. Cum vero, solus, qui solum versatur circa accidentia, relinquit consensum substantialem, si in Matrimonio, si in aliis contractibus, vel Matrimonium non irritat, neque alios contractus; reddit tamen alios contractus irritabiles, si causam eis dederit, in poenam doli, & ideo oportet ipsum contrahentem esse particeps doli, alioquin hic sine culpa non puniretur, quod non habet locum in Matrimonio, utpote contractus lege humana irritabilis.

Si dixeris: etiam metus irritat Matrimonium in poenam delicti; quippe metus nisi fuerit injustè inculsus.

Respondet: non ideo irritat, nisi si inculsus; sed quia, nisi injustè inculsus, non tollit libertatem consensui, in partibus dictis Conclus. præced.

Quærit aliquis à me; an requiratur infirmitas propriè dicta; an vero sufficit generalis malitia contra charitatem, pietatem vel bonam virtutem, quæ late loquendo potest dici injustitia. Respondet: communis sententia requirit infirmitatem propriè dictam, ut tali loquuntur jura, quæ supra adduximus.

In oppositum autem facit, quod ex multis quibus DD. in hoc puncto utuntur, videtur frequenter non continere malum contractus, sed injuriam propriè dictam illatum. Dicitur enim (inquit Lugo supra n. 152.) si filius timens offendere patrem, vel si præ verecundia pudore vel reverentia non audeat contrahere, licet malum nullum aliud timeat, debet contractum rescindi. Item, si uxor ad vitanda jurgia & offensionem mariti timens, non obligari: jurgia autem illa & offensionem, quando aliud malum non inferatur, non debent continere injuriam contra justitiam, siquidem non lædunt injustè in bonam horum, vitæ vel fortunæ; sed solum est malum

offensio concepta ex neglectis precibus, aut petitione, quâ consensus petebatur.

Respondetur: etiam illa iurgia & offensionem esse contra iustitiam propriè dictam: parens enim (inquit Lessius de Iustitia & iure l. 2. c. 17. n. 48.) qui sua auctoritate filii libertatem veluti oppressam tenet, obligatur ex iustitia in huiusmodi actibus eam relaxare, ut pro suo arbitrio eligat quod placuerit: unde si non fecerit, injuriam infert, & tenetur ad restitutionem ejus, quod per talem consensum consecutus est.

Sed contra arguit Lugo supra num. 153. Hæc injuria vitatur, si pater explicitè dicat filio: *Ego non te possum ad hoc obligare, potes enim facere, quod volueris, peto tamen, ut consentias*: tunc enim non usurpat jurisdictionem & coactionem indebitam: hoc autem implicitè facit pater, quando petit à filio id, quod non potest ei imperare. Quòd si filius esset adè ignarus, ut putaret se ad id obligari à patre, ipsumque non petere, sed imperare, sicut in aliis materiis; tunc certè consensus injustè extorqueretur per potestatem præcipiendi, falsò usurpatam; atque facilè id concedam, quoties pater vel Superior utitur verbis sonantibus imperium, & præceptum potius, quàm humilem petitionem rei non debite.

Quando tamen explicitè vel implicitè manifestatur, id non ex imperio, sed ex petitione exigi, non apparet, quid aliud debeat parens dicere, ut non usurpet sibi injustè libertatem filii; nisi dicas, debere adhuc protestari, se non ægrè laturum repulsam petitionis, nec ea de causa concepturum indignationem, vel aversionem aliquam. Et hoc quidem non videtur ex iustitia deberi, non enim obligat te iustitia ad non ægrè ferendum, neque ostendendam aversionem aliquam, aut indignationem, quando aliquis spernit tuas preces, & non vult concedere, quod petis. Ergo nec obligat iustitia ad dicendum, te non ægrè laturum; obligaret enim ad dicendum falsum. Quare consequenter dicendum videtur; quòd, ex eo quòd non auferas hoc impedimentum, non usurpas injustè libertatem filii vel subditi, si non timer, te aliquod aliud malum illi injustè illaturum. Hæc ille.

Respondetur; in aliis illam indignationem non impedire libertatem contrahentis, cum parùm eam curet: maxime autem curant filii & subditi gravem indignationem (de illa enim loquuntur DD. ut patet ex dictis Concluf. præced. de metu reverentiali) patris aut Superioris; adèdque hæc impedit libertatem filii aut subditi (ad quam tamen habet jus) non minùs, quàm vis aut dolus. Quàmvis ergo filius non habeat jus, ut pater benignè ipsum alloquatur, neq; pater peccet

contra iustitiam, ipsum torvè alloquendo vel aspiciendo, quando nullum aliud indè sequitur filio incommodum; habet tamen filius jus, ne tali medio impediatur ejus libertas, quæ de jure ipsi competit. Veluti qui mentitur, præcisè solum peccat contra veritatem; si tamen per mendacium sit causa, quare aliquis faciat contractum, quem aliàs non fecisset, peccat contra iustitiam; quia per dolum impedit ejus libertatem, ad quam habet jus.

Secus dicendum, quando aliquis alterum potest justè accusare, & minatur accusationem, nisi contrahat; tunc enim quàmvis minuat ejus libertatem tamen non per aliquam actionem malam, sed bonam & licitam; neque ipse est, qui metum injicit, sed potius alter sibi ipsi, faciendo delictum propter quod potest justè accusari, ut latius diximus Concluf. præced. Hic autem; ut suppono, filius nihil fecit, quod justè mereatur talem indignationem. Aliud foret, si aliquid fecisset, propter quod pater potest justè indignari, & contrahit, ut indignationem deponat.

Atque ut indignatio patris non foret contra iustitiam strictè dictam, sed tantùm contra charitatem aut pietatem, cum æqualiter tollat libertatem consensus, cur non etiam æqualiter irriter Matrimonium, & alios contractus? An forè; quia valet Matrimonium infirmi, quem medicus non vult curare, nisi ducat suam filiam, supposito quòd non teneatur eum curare, nisi ex charitate?

Sed disparitas est; quòd in hoc casu, metus non proveniat solum ex illa negatione operis seu curationis; sed maxime ex morbo naturali; in nostro autem casu ex sola indignatione patris, quam filius timer.

Respondet Lugo supra n. 183. non eam esse rationem, quare Matrimonium illud valeat; sed quia opera, quam medicus negat sine ea conditione, non erat à medico debita ex iustitia, quare non intulit metum injustum. Si autem debita esset ex iustitia, Matrimonium esset nullum; quia esset ex metu injustè illato, carendi operæ medici, sibi debita.

Addit ibidem: licet morbus esset ex vulnere lethali injustè accepto, adhuc Matrimonium esse validum, quando medicus vel chirurgus operam suam ex iustitia non debebat; quia licet malum, quòd timetur, nempe mors, injustè inferatur à percussore; non tamen movetur infirmus immediatè ex metu illo injusto, sed ex metu iusto carendi operæ medici non debita, atque adè non est contractus propriè & immediatè ex metu injusto. Hæc ille.

Audiamus etiam Dicastillonem: Extendunt aliqui (inquit disp. 4. n. 97.) ex prædictis Doctoribus (hanc doctrinam) ad casum, quo

Quando indignatio patris respectu filii sit injuriosa

298. Quid si non sit injuriosa, an equidem irriter.

299. Quid si medicus solum tenetur ex charitate. Lugo.

300.

An Matrimonium valeat, quod metu mortis contrahitur cum filia medici. Dicassillo.

quo medicus teneatur etiam curare ex charitate; quod mihi sanè difficile apparet; tum quia curatio illa non debetur ex iustitia, ut supponimus, sed ex sola charitate, quæ obligat, quando ægrotus non habet aliud medium, quàm accipiendi gratis curationem à medico; & tunc fateor, medicum teneri ex charitate illum gratis curare, si sit probabilis spes curandi; sed hic non est casus præsens, nam quando ægrotus habet aliquid, quod offerat medico in pretium curationis, non est destitutus omni medio præter curationem gratuitam, ut hic contingit, cum habeat pro medio curationem, compensatam Matrimonio filia; medicus autem si saltem illo modo potest habere compensationem, neque ex charitate tenetur gratis curare, neque etiam ex iustitia, ut supponimus. Unde quando pretium est excessivum, in primis, quatenus ad valorem Matrimonii, non obstat; quia ille dolus non est in substantia contractus; & quàmvis peccet medicus fortasse tunc contra iustitiam, teneaturque si possit, valorem compensare, non tamen obest validitati Matrimonii.

307. An medicus peccet contra iustitiam exigendo Matrimonium.

Dixi: Fortasse; quia, neque mihi videtur in eo casu, quando ægrotus non habet aliud, in quo solvat, contra iustitiam peccare, exigendo Matrimonium, etiam si pretium sit excessivum; quia si medicus curat, & non inde accipit solutionem, non habet spem, unde postea pretium curationis accipiat, ut supponimus; ergo alteruter eorum debet aliquid pati in eo contractu, nempe vel medicus curare, sine accepto stipendio curationis, ne cogat ægrotum, non habentem aliud pretium, dare suam filiam, quia hoc est pretium excessivum; vel ægrotus debet dare pretium excessivum, ut habeat curationem. In tali autem casu non videtur peccare medicus, volendo, ut potius patiat ægrotus dando pretium excessivum, nempe Matrimonium filia; quàm, quòd patiat ipsemet carendo stipendio, quod aliter non potest, nec sperat habere ab ægrotò, & sufficere tunc compensare ægrotò, quantum prudentis arbitrio iudicetur excedere, dedisse filiam comparatione laboris & diligentia; impensa; in curando ægrotum. Quòd si medicus non possit compensare, id erit per accidens, quòd declaratur exemplo; nam si ægrotus non haberet filiam, sed gemmam magni pretii, & nihil aliud, quod posset dare medico, neque esset modus dividendi illam, posset medicus nolle curare, nisi daret gemmam, quantum vis pretium excederet; teneretur autem medicus, si posset, compensare excessum pretii, vel dividendo cum primùm posset, & reddendo ægrotò excessum pretii, vel de sua pecunia ipsum excessum compensando. Quòd si neutrum horum statim possit, non

peccabit accipiendo, & retinendo gemmam, quantumvis excedat pretium curationis, compensatur tandem, cum primùm possit. Hucusque Dicass.

Sed, salvo meliori, de tali casu, qui plene est metaphysicus, non loquuntur DD. de quo ergo? Existimo de casu, in quo infirmus offert aliud pretium sufficiens curationis, sed medicus autem non vult illud acceptare, sed exigat Matrimonium, tanquam aliquam conditionem, sine qua non vult infirmo prestare suam operam, ad quam ex iustitia non obligatur, sed solum ex charitate, tamen infirmus offert iustum stipendium; sicut quis non teneretur ex iustitia mihi vendere equum suum, mihi maxime commode, immo necessarium, ad evadendam r. g. mortem, tamen ego offeram iustum pretium, sed solum ex charitate, per se loquendo, id est, nisi aliunde ex contractu vel alio modo teneatur: cuiuslibet petenti vendere suam pretio iusto.

Et tunc quaeritur, an Matrimonium illud infirmi cum filia medici valeat, eo quòd videatur extortum gravi metu, si non in iustitia, saltem aliunde malo & illicito, qui contra charitatem. Et tale Matrimonium non valere docet Pontius l. 4. c. 13. n. q. ibi. Et hoc dicendum de medico, minante se debitorum ægrotum, quando alius non erant in contractum contra bonos mores, & ritus aggestum est.

Et reverà non video, cur metus contra iustitiam, magis tollat illius consensus, quàm metus mortis, immo ritatem. Quòd ergo jura, supra dicta, specificent metum injustum, non de hoc quia sunt responsiones ad particula; Quid autem dixissent, si proponeretur hic casus de medico, non est, qui certum ferat, fortè idem, fortè diversum.

Consimiliter neque mirari oportet, eadem jura loquantur de metu incellum Matrimonii; quia in casibus praesentis talis fuerat finis. Quid autem dicitur casu, in quo metus, injuste quidem incellus, non tamen ad extorquendum Matrimonium, quis certò possit referre.

Conclusio nostra docet, quòd certum de scilicet Ecclesiam declarare Matrimonium irritum, quando ad finem Matrimonii incellitur metus gravis injuste. Non tamen abnegat, etiam irritum fore, tamen ad illum finem fuisse incellus; quamquam hoc non ita certum. Enim verò plures oppositum docent existimantes omnino necessarium, ut metus ad finem Matrimonii incellatur, non ab quo non impellitur homo ab alio ad Matrimonium, sed à se ipso, cum nullas tamen contrahens id voluntarie eligat, tanquam medium ad evadendam

B
Sac

periculum animæ vel corporis. Ita Sanchez supra. n. 3.

Respondetur (inquit Lugo supra. n. 178.) non impelli quidem immediatè, sed mediatè ad Matrimonium ab inferente metu; sicut qui projicit merces in mare, impellitur immediatè à metu mortis, & mediatè à tempestate, quæ illum metum intulit. Sic in casu nostro metus mortis injustè impellit immediatè ad Matrimonium, ut mors vitetur, mediatè verò impellit, qui metum illum injustum intulit. Hæc ille.

Arguit ibidem Sanchez à simili; votum emissum ex simili metu validum est, ut probatur ex cap. Sicut nobis, de Regular. ubi votum factum à morbo laboranti, mortis timore, dicitur obligare.

Sed (ut benè notat Lugo supra) illud non est ad rem, cum sit metus ab intrinseco ex causa naturali. Loquimur autem hic de metu, injustè illato à causa extrinseca, qui metus sunt valde diversi, cum patiens metum ab intrinseco, nullam habeat justam querelam, sicut reverà habet ille, qui patitur metum ab extrinseco, licet non incutiatur ad finem Matrimonii. Unde etiam meritiò æquè est involuntarius, etsi illud involuntarium non sit intentum ab incutiente metum, sed tantum habeat occasionem ex ejus nequitia. Quidni ergo æquè irriter Matrimonium?

Nam idèo metus injustè incussus irriter Matrimonium, quia tollit libertatem seu plenitudinem consensûs, sive quia Matrimonium simpliciter ex illo metu contrahitur; ad hoc autem impertinens est, quòd hac vel illà intentione metus inferatur; ut constat in eo, qui metu naufragii projicit merces in mare, qui propriissimè dicitur operari ex metu, & metu coactus merces projicere, licet tempestas non sit hac intentione posita, ut merces projiceret.

Et sanè alios contractus rescindibiles esse, tametsi metus non fuerit incussus ob eum finem, videtur satis probari ex 1. Nec timorem, ff. Quod metûs causâ, ubi sic dicitur: Proinde si quis in furto vel adulterio deprehensus, vel in alio flagitio, vel aliquid dedit, vel se obligavit, Pompon. l. 28. rectè scribit, posse eum ad edictum hoc pertinere; simul enim vel mortem vel vincula, scilicet injustè inferenda. Nam sequitur: Quamquam non omnem adulterum liceat occidere, vel furem, nisi se telo defendat, sed potuerunt vel non jure occidi, & ideo justum fuerit metus. Ubi nulla fit mentio alicujus intentionis, sed simpliciter statuitur hujusmodi contractus posse rescindi; ergo non debet id limitari, contra propriissimum verborum sensum, ad solum metum, animo contrahendi illatum.

Quod etiam probari potest ratione; quia (inquit Lugo supra. n. 176.) licet metus mortis injustè non inferatur ad obtinendum consensum, adhuc injustè inferitur, ut constat, & per

consequens, qui eum intulit, obligatur ratione injuriæ ad resarciendum totum damnum, quod ea de causa incurrit is, cui metus illatus est. Cum ergo ad vitandum illum metum præstitisset consensum, quem aliàs non præstitisset ad donationem vel contractum; consequens est, ut qui metu injustè illato causa fuit illius consensûs, teneatur ratione injuriæ resarcire totum illud damnum secutum, & per consequens rescindere contractum, & procurare ne quidquam patiatur eâ occasione, qui metum injustè passus est. Ad hanc enim obligationem non requiritur, quòd injuriam inferens intenderit illud damnum, quod sequitur; sed sufficit, si dedit causam injustam, ex qua per se loquendo, damnum illud consequi poterat.

Finge enim, quòd Petrus à te calumniosè accusatus, ut se defenderet, domum vèdidisset, & pretium expendisset, non est dubium, quòd tenearis ad totum illud damnum resarciendum meliori modo quo poteris: licet, non eum injustè accusaveris ad eum finem; sed ad hoc, ut tanquam reus puniretur. Similiter ergo, si, ut effugiat mortem, quam injustè vis ei inferre, offert donationem vel contractum sibi noxium, cum rerum suarum dispendio, teneberis damnum illud resarcire, & per consequens contractum rescindere, licet illud damnum non intenderis, cum æquè consequatur ex injuria illata. Hæc ille. Jam autem metus gravis injustus, qui obligat ad rescindendos alios contractus, sufficit ad Matrimonium irritandum, juxta DD. communiter.

Dices cum Sanchio supra. n. 111. si quidam tertius offerret immunitatem à morte, injustè à judice inferenda, valeret Matrimonium; ergo idem dicendum est, licet ipsemet judex offerat. Quia quando metus vitiat Matrimonium, idem est à quocumque ille inferatur.

Respondet Lugo supra. n. 179. illam immunitatem dupliciter posse offerri à tertio. Primo modo potest offerri immediatè. Secundo, solum mediatè, offerendo suam operam ad liberandum eum, quam operam non tenebatur adhibere, sed poterat justè negare. Si primo modo offeratur, idem dicendum credo, quòd tunc Matrimonium non valeat. In secundo autem casu valebit.

Est enim, meo judicio, magna differentia inter illos duos casus: quia in primo, metu injusto cogitur immediatè contrahens ad Matrimonium, quod acceptat pro ipsa immunitate immediatè, quæ ipsi de justitia debetur, atque adeò movetur immediatè metu injusto, id est, à metu carendi immunitate, quæ ipsi de justitia debetur. In secundo autem casu movetur quidem mediatè à metu injusto, immediatè tamen movetur à metu justo, nempe carendi operâ illius tertii, quæ ipsi non est debita, atque idèo contractus est intrinsecè justus, ut in exemplo supra posito, si ut defendas

O o o

308. Confirmatus à simili.

309. Objectione ex Sanchez.

Solvitur ex Lugone.

310. Explicatur solutio.

305. Arguit ibidem Sanchez à simili; votum emissum ex simili metu validum est, ut probatur ex cap. Sicut nobis, de Regular. ubi votum factum à morbo laboranti, mortis timore, dicitur obligare.

306. Et sanè alios contractus rescindibiles esse, tametsi metus non fuerit incussus ob eum finem, videtur satis probari ex 1. Nec timorem, ff. Quod metûs causâ, ubi sic dicitur: Proinde si quis in furto vel adulterio deprehensus, vel in alio flagitio, vel aliquid dedit, vel se obligavit, Pompon. l. 28. rectè scribit, posse eum ad edictum hoc pertinere; simul enim vel mortem vel vincula, scilicet injustè inferenda. Nam sequitur: Quamquam non omnem adulterum liceat occidere, vel furem, nisi se telo defendat, sed potuerunt vel non jure occidi, & ideo justum fuerit metus. Ubi nulla fit mentio alicujus intentionis, sed simpliciter statuitur hujusmodi contractus posse rescindi; ergo non debet id limitari, contra propriissimum verborum sensum, ad solum metum, animo contrahendi illatum.

307. Quod etiam probari potest ratione; quia (inquit Lugo supra. n. 176.) licet metus mortis injustè non inferatur ad obtinendum consensum, adhuc injustè inferitur, ut constat, & per

te ab injusta accusatione, vendis domum cui-
dam tertio, venditio est valida & justa, nec
emptor tenetur illam rescindere, habebat e-
nim titulum justum accipiendi domum, qua-
tenus dat tibi pretium, quod tibi non debet.

Quare licet injustus accusator teneatur, ut
diximus, refarcire tibi damnum illud, quod ex
injusta accusatione processit, emptor tamen
non debet reddere domum, vel rescindere
contractum; quia justissimo titulo illam acce-
pit, nempe pro pretio tibi non debito. In pri-
mo autem casu non datur titulus justus, cum
pro consensu offeratur sola immunitas imme-
diatè ex metu injusto, qui contractum vitiat.

311.
Discrimen
inter obla-
tionem ter-
tiam à ter-
tio, vel ab
ipso qui in-
justè vexat.

Hinc ergo apparet discrimen inter obla-
tionem illam factam à tertio, vel ab ipso, qui
injustè te vexat; quia hic semper offert pro pre-
tio consensus aliquid tibi debitum, atque idèd
non habet justum titulum extorquendi con-
sensum; sed semper cogit immediatè metu
injusto; sive enim per metum mortis intendat
contractum, sive illum non intenderit, postea
tamen pro consensu offert immunitatem,
quam de justitia debebat; atque idèd jam tunc
te movere immediatè, & compellit ad consen-
sum metu injusto, nempe carenti immuni-
tate, quam jam pro pretio consensus offert...

Unde etiam constat, quomodò validum sit
votum, quod facis, ut Deus te liberet à peri-
culo mortis, injustè ab inimicis tibi inferen-
dæ. Hucusque Eminentissimus.

312.
Contra solu-
tionem ar-
guitur Pri-
mò.

Sed contrà facit: quod ille tertius nunquam
possit immediatè offerre immunitatem, sed
tantùm mediante suâ operâ, eripiendo eum
è manibus judicis, sicut enim non potest im-
mediatè ipsum occidere, ita videtur, quod
neque immediatè possit ipsum liberare, adeo-
que illa distinctio videtur superflua.

Secundò.

Deinde; saltem ex charitate debet suam o-
peram, si commodè possit, & aliunde possit ip-
si aliâ viâ recompenfari illa opera seu incom-
modum, sine quo fortè non potest ipsum li-
berare, quàm per Matrimonium, ut suppono,
& tamen nolit aliam recompenfationem jus-
tam admittere; unde si sufficiat metus illatus
non solum contra justitiam, sed etiam contra
charitatem, aut aliam virtutem, juxta supe-
riùs dicta, videtur esse eadem ratio de tertio,
quæ est de judice ipso.

313.
Tertio.

Nec valet exemplum ejus, qui emit do-
mum; quia ille non debet nequidem ex cha-
ritate dare ipsi pretium domus, absque tradi-
tione domus, & idèd ille emens nullatenus
deliquit emendo domum pro pretio, sed ma-
ximam ipsi gratiam præstitit. Ex quo etiam
apparet diversitas inter illum tertium, &
Deum, qui nullatenus debebat te liberare à pe-
riculo mortis, injustè inferendæ ab inimicis.

Saltem ex his patet, quàm omnia sint in-
certa; & tantùm probabilia, quæ hic à Docto-
ribus traduntur. Nec minùs incertum est, an

metus injustè illatus, etiam ad finem Matri-
monii, jure naturali aut divino; an vero solo
jure Ecclesiastico dirimat Matrimonium. Pro
qua controversia ponitur sequens Conclusio.

CONCLUSIO VI.

Gravis metus, injustè incussus ad fi-
nem Matrimonii, irritat Matri-
monium, sic contractum, jure
naturali seu divino.

Non parva controversia est inter Docto-
res, quo jure requiratur plena illi li-
bertas ad valorem Matrimonii, naturali, an
solum positivo. Doctor Angelicus 3. part. 2.
suppl. q. 47. a. 7. in corp. videtur sententiam
libertatem necessariam esse ex natura rei
contractus, sic enim ait: *Respondetur dicendum*
quod vinculum Matrimonii est perpetuum unde
illud, quod perpetui ari respugnat, Matrimonium
collit: metus autem, qui cadit in conscientiam
rum, perpetuitatem contractus tollit, quia pro-
petui restituit in integrum. Et hoc dicitur
tollit Matrimonium, & non alia

Hanc sententiam probabiliter iudicat
Doctor Seraphicus 4. dist. 29. q. 1. n. 5. dicit
hoc metu (qui cadit in constantem virum)
cui jura, consensum non facere Matrimonium
Sed ratio hujus sumitur à diverso divo
Quidam enim dicunt, quod hoc est ex ma-
tia juris. Jura enim indulgent tales
Primum; quia præsumunt consentiam
non consensisse corde, & quia verum dicitur
sicut, ut penam redimeret. Vel etiam dicitur
quia coacta Matrimonia pessimos cum ad-
verunt habere. Alii dicunt, quod non est
indulgentia; sed hoc facit perfecti & liberi
consensus, qui debet esse in Matrimonio
ut ostensum est plenus debet ibi esse
hoc videtur probabilius.

Rogas: quid de hac re sentiat Do-
Subtilis? Sic ait 4. dist. 29. q. 1. n. 1. dicit
De secundo dico, quod consensus ipso modo
est (scilicet gravi metu injustè incus-
istam, non sufficit ad contractum Matrimonium
ut expresse habetur extra de Sponfal. c. Con-
locum, & c. Veniens, 2. & c. Constitutio.
Sed quæ est ratio illius? Respondetur dicitur
formali ipsius contractus, & a consensu
qua est, quod contractus habet talem formam
a causa finali, propter quam efficiens dicitur
contractui talem formam.

Primum patet; quia iste contractus est liber,
& licet non liberalis; quia dat, ut dicitur
eguale; est tamen libera datio, quia contra
tionis rationem est, quod non sit libera

Secundò à causa efficiente, quia Deus talis
instituit istam translationem summi è libera
de non est illud ab Ecclesia determinatum,
tantum expressum. Patet enim, quod dicitur

B
Sacramentum